

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Katedra práva životního prostředí

Právní úprava ochrany zvířat proti týrání

Autor: Lenka Vilímovská

Vedoucí práce: JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph. D.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem v ní vyznačila všechny prameny, z nichž jsem čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Diána ...
...

V Praze, dne 21. května 2007

Obsah:

Předmluva	6
1 Úvod do problematiky ochrany zvířat	7
1.1 Standardy kvality života zvířat.....	7
1.2 Ochrana zvířat podle různých úrovní.....	8
1.3 Zvíře jako právní pojem.....	10
1.4 Ochrana zvířat jako jedinců vs. ochrana druhů živočichů a jejich populací a odraz v právu	11
2 Ochrana zvířat podle mezinárodního práva	12
2.1 Rada Evropy.....	12
2.2 Dohody Rady Evropy.....	13
2.2.1 Hospodářská zvířata.....	13
2.2.2 Porážení zvířat.....	14
2.2.3 Přeprava zvířat	15
2.2.4 Zvířata v zájmovém chovu.....	16
2.2.5 Pokusná zvířata	18
2.2.6 Shrnutí.....	19
3 Ochrana zvířat podle komunitárního práva.....	19
3.1 Primární právo z hlediska ochrany zvířat.....	19
3.2 Sekundární prameny komunitárního práva na ochranu zvířat proti týrání a související problematiky	20
3.2.1 Hospodářská zvířata	20
3.2.2 Porážení zvířat.....	21
3.2.3 Přeprava zvířat	23
3.2.4 Pokusná zvířata	25
3.2.5 Akční plán	28
3.2.6 Transpozice a implementace v ČR.....	29
3.2.7 Shrnutí.....	30
4 Právní úprava v České republice.....	30
4.1 Přehled platné legislativy v ČR.....	30
4.2 Přímá ochrana	34
4.2.1 Ochrana zvířat proti týrání v zákoně č. 246/1992 Sb.....	34
4.2.2 Týraná zvířata.....	36
4.2.3 Toulavá a opuštěná zvířata.....	42
4.2.4 Pokusná zvířata	46
4.2.5 Zvířata v zájmovém chovu.....	49
4.2.6 Volně žijící zvířata	51
4.2.7 Kontrola, dozor, sankce.....	51
4.2.8 Organizace státní správy	53
4.3 Nepřímá ochrana	55
4.3.1 Ochrana volně žijících živočichů.....	55
4.3.2 Ochrana zvířat v rámci veterinární péče	58
4.3.3 Ochrana zvířat v rámci rybářství.....	60
4.3.4 Ochrana zvířat v rámci myslivosti	62
4.3.5 Ochrana zvířat v rámci šlechtění, plemenitby a evidenci hospodářských zvířat.....	64
4.3.6 Ochrana zvířat v rámci právní úpravy krmiv	65

4.3.7	Ochrana zvířat v rámci právní úpravy obchodování s ohroženými	
druhy	.....	67
5	Závěr	71

Předmluva

Zvířata, která chováme a která žijí okolo nás, nám poskytují mnohostranný užitek. Získáváme od nich potraviny a suroviny (zejména od hospodářských zvířat), slouží nám (např. tažná, sportovní, lovecká a laboratorní zvířata), a nebo obohacují náš život svojí přítomností, jako domácí mazlíčci či volně žijící zvířata. To samo o sobě je dobrým důvodem, abychom jim vládli tak, aby svůj život prožila s co nejmenším strádáním.

O ochraně zvířat a zacházení s nimi se setkáváme v mnoha různých filosofických přístupech od počátku písemnictví, od řeckých mýtů, platónské filosofie či judaismu a křesťanství, přes renesanční humanismus, skupiny osvícenských filosofů a racionalistů, např. Kant, Descartes, Jeremy Bentham a další významné osobnosti devatenáctého století až k současnosti, kdy pozornost antropologického a etického uvažování se soustředí na otázky osvobození zvířat, jejich blaha, práv a ochrany.

Je zajímavé, že o ochraně zvířat se mluví již mnoho let, ale když jsem si ve svém volném čase chtěla přečíst nějakou literaturu o tomto tématu, byla jsem překvapena, že mnoho publikací vydáno nebylo. To je důvod, proč jsem se rozhodla psát diplomovou práci na toto téma, abych získala o této problematice lepší přehled.

1 Úvod do problematiky ochrany zvířat

1.1 Standardy kvality života zvířat

Mám-li se zabývat tématem ochrana zvířat proti týrání, je důležité na úvod vymezit minimální standardy pro únosnou kvalitu života zvířat, kterou poprvé kriticky posoudil Brambellův výbor ve Velké Británii v roce 1965. Došel k závěru, že životní pohodu (welfare) hospodářských zvířat v intenzivních zemědělských výrobních systémech lze zajistit tím, že všechna hospodářská zvířata budou mít nejméně 5 svobod, a to: Svobodnou možnost vstát, lehnout si, otočit se a natáhnout si končetiny. Tyto minimální standardy, kterých nicméně dosud nebylo dosaženo, se začaly nazývat „Pět svobod“ a po mnoho let dominovaly diskusím o životní pohodě zvířat v Evropě. John Webster, profesor university v Bristolu, považoval tento přístup za velmi zúžený pro možnost celkového vyjádření životní pohody hospodářských zvířat, a proto navrhl Radě pro welfare hospodářských zvířat ve Velké Británii rozšířit těchto 5 svobod a jeho návrh byl nakonec v roce 1993 přijat a zní:

- osvobození od žízně, hladu a podvýživy – což lze zajistit bezproblémovým přístupem k čerstvé vodě a potravě, který zajistí plné zdraví a životaschopnost
- osvobození od nepohodlí – poskytnutím vhodného prostředí včetně přístřeší a pohodlného prostoru pro odpočinek
- osvobození od bolesti, zranění a nemoci - a to prevencí chorob nebo rychlou diagnostikou a léčbou
- svobodná možnost vyjádřit normální chování – poskytnutím dostatečného prostoru, vhodného zařízení umožněním žít ve společnosti zvířat vlastního druhu
- osvobození od strachu a tísně – zajištěním podmínek, které vyloučí mentální strádání¹.

---

¹ F. Jílek: Zákon na ochranu zvířat proti týrání a jeho uplatňování v zemědělské praxi, Institut výchovy a vzdělávání MZE ČR v Praze 1999, str. 4

1.2 Ochrana zvířat podle různých úrovní

Ochrana zvířat můžeme dělit podle různých pohledů. Ochrana zvířat na úrovni požadované zvířaty je představována zabezpečením takových podmínek v chovu a zacházení se zvířaty, ve kterých jsou zvířata schopna prožívat život na úrovni spokojenosti. Takovéto podmínky v jejich komplexnosti však člověk v současné době není schopen zajistit, proto i při všech úsilí se i v těch nejlepších podmínkách z pohledu zvířat takovýmto podmínkám může člověk jen přiblížit, případně je splnit náhodně. Splnění těchto podmínek je zejména předmětem zájmu samotného zvířete a úsilí k jejich splnění se projevuje obvykle tehdy, když má zvíře možnost volby mezi různými podmínkami, v nichž se zvíře snaží zabezpečení pohody na úrovni jím požadované co nejvíce přiblížit².

Ochrana zvířat na úrovni morální je představována takovými podmínkami v chovu a zacházení se zvířaty, o nichž se člověk domnívá, že jsou těmi nejlepšími, v nichž jsou zvířata schopna prožívat život na úrovni jeho spokojenosti. Takovéto podmínky mohou být blízké nebo mohou být náhodně splněny na úrovni podmínek ochrany zvířat požadované zvířaty. Splnění těchto podmínek je zejména předmětem zájmu ochránářských organizací a úsilí k jejich splnění se projevuje zejména tehdy, když je vytvořen prostor pro jejich uplatňování těmito organizacemi³.

Ochrana zvířat na úrovni ekonomické je představována takovými podmínkami v chovu a zacházení se zvířaty, které umožňují produkci od zvířat, náklady na tuto produkci jsou však minimální. Takovéto podmínky jsou obvykle z hlediska ochrany zvířat horší než podmínky ochrany zvířat na úrovni právní. Splnění těchto podmínek je zejména předmětem ekonomického zájmu producenta a úsilí k jejich splnění se projevuje zejména při snaze o zachování konkurenceschopnosti produkce. Tyto podmínky ochrany zvířat mohou být provázeny různými formami strádání, utrpení a týrání. Zhoršení těchto podmínek pod tuto úroveň již vede zpravidla k poklesu produkce (např. snížení přírůstků v horších mikroklimatických podmínkách, zhoršení kvality masa vlivem transportních onemocnění apod.). Zlepšení těchto podmínek nad úroveň ekonomickou v ochraně zvířat vede

---

² V. Večerek: Ochrana zvířat, Veterinární a farmaceutická univerzita, Brno 2001, str. 10

³ J. Spurná, J. Dousek: Zájmové chovy a ochrana zvířat, LexisNexis CZ s. r. o., Praha 2004, str. 6

zpravidla ke snížení ekonomických výnosů z chovu a zacházení se zvířaty a není proto ve většině případů prováděno individuálně, protože by vedlo ke ztrátě konkurenceschopnosti, ale je vynucováno legislativou týkající se ochrany zvířat zejména proti týrání⁴.

Ochrana zvířat na úrovni zachování života je představována takovými podmínkami při chovu a zacházení se zvířaty, které jsou nezbytné k zachování života zvířete. Jsou to podmínky horší než podmínky ochrany zvířat na úrovni ekonomické. Splnění těchto podmínek je zejména předmětem zájmu producenta o život zvířat. Tyto podmínky ochrany zvířat jsou provázány různými formami strádání, utrpení a týrání. Zhoršení těchto podmínek pod tuto úroveň vede zpravidla k úhynu zvířat a může nastat např. v případech ekonomického propadu producenta. Takováto úroveň ochrany zvířat je obvykle ekonomicky velmi ztrátová a z hlediska legislativního postihovaná⁵.

Ochrana zvířat na úrovni právní je představována takovými podmínkami v chovu a zacházení se zvířaty, které jsou stanoveny právními předpisy. Takovéto podmínky jsou obvykle určitým kompromisem mezi podmínkami ochrany zvířat na úrovni morální a podmínkami ochrany zvířat na úrovni ekonomické. Tyto podmínky obvykle nedosahují podmínek pro zabezpečení schopnosti prožívat život zvířaty na úrovni jeho spokojenosti, chrání však zvířata před nejčastějšími, nejznámějšími a nejvýraznějšími formami strádání, utrpení a týrání. Splnění těchto podmínek je zejména předmětem zájmu státu a úsilí k jejich splnění se projevuje zejména při dozoru nad dodržováním těchto podmínek a jejich vynucování státem. Z hlediska praktické ochrany zvířat má právní rovina největší význam. Podmínky jsou určeny na různé úrovni obecnosti a konkrétnosti, v některých případech se podporují, v některých případech se překrývají, v některých se doplňují, jsou také podmínky, jejichž vymezení je nedostatečně konkrétní a nebo některé podmínky právní úprava neobsahuje. Podmínky ochrany zvířat jsou upraveny v řadě právních předpisů a to na úrovni národní i nadnárodní (komunitární a mezinárodní)⁶.

⁴ V. Večerek: Ochrana zvířat, Veterinární a farmaceutická univerzita, Brno 2001, str. 11

⁵ V. Večerek: Ochrana zvířat, Veterinární a farmaceutická univerzita, Brno 2001, str. 11

⁶ V. Večerek: Ochrana zvířat, Veterinární a farmaceutická univerzita, Brno 2001, str. 12

1.3 Zvíře jako právní pojem

První otázkou je, co je vlastně zvíře. Vymežit tento pojem jak v soukromém právu, tak i ve veřejném právu. V právu životního prostředí se setkáváme se třemi pojmy: živočich, zvíře a zvěř. Nejširší pojem *živočich* je definován v zákoně č. 114/1992 Sb. v ustanovení § 3 odst. 1 písm. d jako jedinec živočišných druhů, který se vyskytuje v přírodě a není v přímé péči člověka. Za jedince v přímé péči člověka se považuje jedinec živočišných nebo ptačích druhů pocházející z odchovu v zajetí, který je nezaměnitelně označen nebo identifikován nesnímatelným kroužkem nebo mikročipem anebo jiným nezaměnitelným způsobem a evidován orgánem ochrany přírody. Orgán ochrany přírody je na základě písemné žádosti držitele do 30 dnů povinen takového jedince evidovat, pokud nemá důvodné podezření na nelegální původ jedince. *Zvířetem* je každý živý obratlovec, kromě člověka, včetně volně žijícího zvířecího jedince a jeho samostatného života schopné formy, nikoliv však plod nebo embryo⁷. *Zvěř* je vymezena v zákoně o myslivosti č. 449/2001 Sb., v ustanovení § 2 jako obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů taxativně uvedené v tomto zákoně (např. daněk skvrnitý, jelen evropský, bažant královský, vlk euroasijský⁸...).

V soukromém právu se podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, na zvíře pohlíží jako na věc podle ustanovení § 118 občanského zákoníku. Proto se na ně dále vztahuje ustanovení § 135 tohoto zákona, které se týká ztracených a opuštěných věcí. Ve smyslu občanského zákoníku je toulavé zvíře věcí ztracenou a opuštěné zvíře věcí opuštěnou. Kdo najde ztracenou věc, je povinen ji vydat vlastníkov. Není-li vlastník znám, je nálezce povinen odevzdat ji obci, na jejímž území k nálezu došlo. Nepřihlásí-li se o ni vlastník do 6 měsíců od jejího odevzdání, připadá věc do vlastnictví této obce⁹. Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, staví na roveň dvě možnosti zabezpečení péče o toulavá, případně opuštěná zvířata. Záleží tedy na konkrétní osobě, jakou možnost zvolí, zda oznámí místo nálezů obci, nebo zvíře předá do útulku. Jedná se o

⁷ Viz § 3 z. č. 246/1992 Sb.

⁸ Dále viz § 2 z. č. 449/2001 Sb.

⁹ Dále viz § 135 z. č. 40/1964 Sb.

speciální úpravu ve vztahu k občanskému zákoníku¹⁰. Této problematice se budu věnovat v dalších kapitolách.

1.4 Ochrana zvířat jako jedinců vs. ochrana druhů živočichů a jejich populací a odraz v právu

Obecně jsou všechny živočišné druhy chráněny dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny před zničením, poškozováním, sběrem či odchycem, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhu, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí. Při porušení těchto podmínek ochrany je orgán ochrany přírody oprávněn zakázat nebo omezit rušivou činnost. Každý živočišný druh tedy ne jedinec samostatně je obecně chráněn před ohrožováním na životě. Zvláště chráněné živočichy dle stupně jejich ohrožení můžeme rozdělit na kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené druhy. Seznam všech zvláště chráněných druhů je možno nalézt ve vyhlášce č. 395/1992 Sb., k zákonu o ochraně přírody a krajiny. Za druh kriticky ohrožený je považován druh ohrožený vyhubením v posledních dvaceti letech. Jeho populace je tedy silně nestabilní a zásahy do přirozeného biotopu tohoto druhu nebo do jeho vývoje, rozmnožování aj. by mohly nenávratně poškodit populaci druhu a vést až k zániku druhu. Silně ohrožený druh je druh, kterému by mohlo snadno hrozit vyhynutí – to znamená, že by se mohl snadno stát druhem ohroženým kriticky. Tomu je nutno samozřejmě předcházet. Druhem ohroženým je pak nazýván každý druh, jehož početnost populace se snižuje a hrozí jeho postoupení na vyšší stupeň ohrožení¹¹. Ochranou zvláště chráněných živočichů se zabývají mimo jiné mezinárodní Washingtonská úmluva neboli CITES zapracovaná v naší legislativě především do zákona č. 100/2004 Sb., o ochraně volně žijících druhů živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dále pak do prováděcí vyhlášky č. 227/2004 Sb., k tomuto zákonu, kde jsou zahrnuty nejen druhy CITES a dále do zákona č. 114/1992 Sb., o

¹⁰ Ústřední komise pro ochranu zvířat: Stanovisko Ústřední komise pro ochranu zvířat k ustanovení § 6 a 13 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, str. 3, 2004

¹¹ www.priroda.cz

ochraně přírody a krajiny (do tohoto zákona dnes ale jen okrajově, především prokazováním původu)¹².

Ochrana jednotlivcům je poskytována zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, který ale poskytuje ochranu pouze obratlovcům, nikoli bezobratlým. Dále se nevztahuje ani na plody (féty) a embrya. Zákon říká, že zvířata jsou stejně jako člověk živými tvory, schopnými na různém stupni pociťovat bolest a utrpení, a zaslouhují si proto pozornost, péči a ochranu ze strany člověka. Zákon zakazuje týrání zvířat jak volně žijících, tak chovaných v lidské péči a zakazuje všechny formy propagace týrání zvířat¹³. O ochraně zvířat jako jednotlivců se budu věnovat v dalších kapitolách.

2 Ochrana zvířat podle mezinárodního práva

2.1 Rada Evropy

Rada Evropy je nejstarší mezivládní politická organizace Evropy, založená v roce 1949 v Londýně a Česká republika se stala jejím členem v roce 1993 (ČSFR v roce 1991). Sídlo Rady Evropy je ve Štrasburku. Tato organizace vykazuje zákonodárnou činnost, avšak vzhledem k tomu, že Rada Evropy je organizací pro nevládní spolupráci, která nemá žádnou vlastní pravomoc vůči členským státům, jako je tomu u Evropské unie, jsou rozhodnutí přijímána konsensuálně. Rozhodnutí mají dvě formy : Dohody - dohody Výborů ministrů jsou právní formou aktů, představovaných návrhy mezinárodních dohod, které ke svému vstupu v platnost vyžadují ratifikaci členskými státy. Přidružit se mohou i nečlenské státy. Doporučení - doporučení Výboru ministrů představují aktivity, které nejsou vhodné pro vypracování mezinárodních dohod. Tato doporučení navrhuje vládám členských států zásady politiky v určité oblasti.

V souvislosti s ochranou zvířat se začala Rada Evropy zabývat v 60. letech, kdy v roce 1961 Parlamentní shromáždění Rady Evropy navrhlo Výboru ministrů začlenit problematiku ochrany zvířat v rámci životního prostředí do programu činnosti. Z aktiv následujících let jsou pro ochranu zvířat významné vyhlášení roku

¹² www.priroda.cz

¹³ www.mvcr.cz, autor Mgr. Dr. Jiří Dousek

1970 Rady Evropy jako Evropského roku přírody, účast Rady Evropy v roce 1992 Konference OSN o životním prostředí a udržitelném rozvoji v Rio de Janeiru¹⁴.

Záležitosti ochrany životního prostředí v současnosti spadají pod Generální ředitelství pro výchovu, kulturu a přírodní dědictví, mládež a sport. Šíření informací o přírodních hodnotách a jejich propojení s kulturními se od roku 2006 zabývá Středisko NATUROPA, vydávající stejnojmenný časopis¹⁵.

2.2 Dohody Rady Evropy

2.2.1 Hospodářská zvířata

„Hospodářskými zvířaty rozumíme zvířata, která jsou chována nebo držena pro produkci potravin, vlny, kůže, kožešin nebo pro jiné hospodářské účely, včetně zvířat produkovaných jako výsledek genetických modifikací nebo nových genetických kombinací.“ Takto hospodářská zvířata definuje Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely. Tato Dohoda byla přijata dne 10. března 1976, jménem České republiky byla podepsána dne 24. června 1998 a v platnost vstoupila dne 10. září 1978, pro Českou republiku dne 24. března 1999. Dne 6. 2. 1992 byl přijat Protokol o novelizaci dohody, kde byly zohledněny určité aspekty vývoje chovatelských technik, biotechnologií, usmrcování zvířat na farmě a současně přizpůsobeny některá ustanovení dohody vývoje v chovatelství.

Tato dohoda je sama o sobě velice stručná, zmiňuje se jen obecně, že ustájení, výživa, ošetření apod. musí odpovídat druhu zvířete, jeho potřebám fyziologickým i etologickým. Důležitějším ustanovením je zřízení stálého výboru, jež má vypracovávat a přijímat další doporučení pro smluvní strany, sledovat vývoj vědeckých poznatků a nových metod v oboru chovatelství a poskytovat smluvním stranám konzultativní rady. Ve výboru má každá smluvní strana jednoho představitele a každý členský stát, který není smluvní stranou této dohody, má právo být zastupován ve výboru jedním pozorovatelem. Stálý výbor svolává generální tajemník Rady Evropy podle nutnosti nebo když o to většina představitelů smluvních stran nebo přestavitel Evropského hospodářského společenství jako smluvní strana požádají. Výbor podává Výboru ministrů Rady

¹⁴ V. Stejskal: Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost, Linde, Praha 2006, str. 84

¹⁵ V. Stejskal: Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost, Linde, Praha 2006, str. 85

Evropy, po každém uplynutí tříletého období, zprávu o své činnosti a účincích dohody a návrhy na změnu či doplnění dohody.

Podrobnější úprava o ochraně hospodářských zvířat je uvedena v doporučeních, která vypracovává stálý výbor na základě vědeckých poznatků týkajících se různých druhů. Každé doporučení vstupuje v platnost šest měsíců po dni jeho přijetí stálým výborem, pokud stálý výbor nestanoví lhůtu delší. Když doporučení vstoupí v platnosti, každá smluvní strana buď doporučení provádí nebo oznámí stálému výboru prostřednictvím generálního tajemníka Rady Evropy důvody, proč nemůže doporučení provést nebo proč je nemůže nadále provádět. Když o důvodech, proč nemůže provést doporučení oznámí nejméně dvě smluvní strany nebo Evropské hospodářské společenství, je-li smluvní stranou, stane se toho doporučení neúčinné. } 172
0

První přijaté doporučení se týká skotu, bylo přijaté dne 21. 10. 1988. Doporučení týkající se skotu podrobně upravuje ošetřování a prohlídky skotu, v jakých budovách a zařízeních mohou být ustájena apod. Konstrukce ustájovacích prostorů pro jednotlivé kategorie skotu jsou vyjmenované v přílohách (A – zvláštní ustanovení pro býky chované pro plemenitbu nebo na žír plemenní býci, B – zvláštní ustanovení pro krávy a jalovice, C – zvláštní ustanovení pro telata).

Další doporučení, která se zabývají podrobným popisem, jak se starat o určité druhy zvířat jsou doporučení týkající se ovcí, koz, kura domácího (*Gallus gallus*), běžců (pštrosů, emuů a nandů), domácích hus (*Anser anser f. domesticus*, *Anser cygnoides f. domesticus*) a jejich kříženců, kachen (*Anas platyrhynchos*), kachen pižmových (*Cairina moschata*) a hybridů kachny pižmové a kachny domácí (*Anas platyrhynchos*), kožešinových zvířat, krůt (*Meleagris gallopavo*), prasat a farmově chovaných ryb.

2.2.2 Porážení zvířat

Jakým způsobem má docházet k porážce zvířat je upraveno v Evropské dohodě o ochraně jatečných zvířat. Tato dohoda byla přijata dne 10. května 1979, jménem České republiky byla podepsána dne 9. listopadu 2000 a v platnost vstoupila dne 11. června 1982, pro Českou republiku dne 21. září 2003.

Tato dohoda se zabývá přeháněním, přechováváním, znehybněním, omračováním a porážením lichokopytníků, přežvýkavců, prasat, králíků a drůbeže¹⁶. Hlavním cílem dohody je chránit zvířata před zbytečným utrpením a bolestí. Dohoda velmi podrobně popisuje podmínky, v nichž mají být zvířata držena. Velice pečlivě popisuje každý krok porážky, počínaje přivezením zvířete na jatka, až po samotnou porážku. S každým zvířetem má být zacházeno šetrně, v dohodě je uvedeno, jaké vybavení je vhodné k výkladce zvířat. Je zakázáno vyzdvihovat zvířata za hlavu, končetiny nebo ocas způsobem, který by vyvolával bolest nebo utrpení. Přehánění zvířat se má provádět s využitím jejich stádového chování. Nástroje k vedení se smí používat jen krátkodobě a elektrický výboj se může používat jen na skot a prasata, a to jen v případě, že výboje netrvalí déle než dvě sekundy. Nešetrné rány, kopání, kroucení nebo lámání zvířatům ocas nebo je držet za oči je zakázáno. Dohoda dále zakotvuje způsoby omráčení a porážky a nástroje, které mohou být použity. Zakázáno je použití špičáku, kladiva a palice. Každá ze smluvních stran může povolit výjimky z ustanovení vztahující se na omračování a porážení např. v případě náboženských rituálů, ale i v tomto případě smluvní strana musí dbát o to, aby zvířata byla uchráněna od všech bolestí a utrpení, kterým je možno se vyhnout. Nedostatkem této dohody je, že neobsahuje žádné ustanovení o kontrolních orgánech a o sankcích za nedodržení dohody.

K této dohodě bylo dne 17. června 1996 přijato doporučení Výboru ministrů členských států o porázení zvířat, kde vládám doporučuje co nejdříve podepsat nebo ratifikovat Evropskou dohodu o ochraně jatečných zvířat, aby dostatečně ochránila zvířata od bolesti a utrpení. Doporučení obsahuje přílohu Kodex chování pro porážku zvířat, podle které je třeba zvířatům zajistit pohodu až do jejich smrti.

2.2.3 Přeprava zvířat

K problematice přepravy zvířat byla přijata Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě dne 13. prosince 1968 v Paříži a v platnost vstoupila dne 20. února 1971, pro Českou republiku dne 24. března 1999. K dohodě byl přijat dodatek dne 10. května 1979 ve Štrasburku, který v platnost vstoupil dne 7. listopadu 1989.

¹⁶ Viz čl. 1 odst. 1 Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat.

Dohoda se vztahuje na domestikované ptáky, králíky, psy, kočky, ostatní savce a ptáky a studenokrevná zvířata. Upravuje podmínky zacházení s jednotlivými druhy zvířat při přepravě. Trochu nevýhodou je, že tato dohoda se zabývá jen mezinárodní přepravou, nikoli transportem v jednotlivých státech a také v dohodě chybí ustanovení o opatřeních a sankcích, jak postupovat při vymáhání splnění povinností a potrestání při jejich nesplnění. Smluvní státy se v ní zavazují, že se budou řídit dohodou a přijmou veškerá opatření k vyloučení nebo snížení utrpení zvířat na minimum v případech, kdy nelze pro nepředvídatelné okolnosti tuto dohodu použít.

V dohodě jsou upraveny podmínky přepravy jednotlivých druhů zvířat samostatně v rámci jednotlivých kapitol, které se ještě dále člení podle druhu přepravy na železniční, silniční, vodní a leteckou. Také je zde ustanovení o případném sporu o výklad nebo aplikaci ustanovení této dohody, kde je uvedeno, že spor se může řešit cestou konzultace nebo rozhodčím řízením.

Podrobnější úprava o přepravě zvířat je uvedena v doporučeních přijaté Výborem ministrů členských států. Tato doporučení radí vládám členských zemí, aby tuto dohodu podepsaly, aby zajistily, že každá mezinárodní zásilka zvířat bude provázena příslušným osvědčením, které odpovídá standardnímu mezinárodnímu osvědčení pro přepravu vypracovanému v rámci Evropského Společenství pro přepravu zvířat, informovaly osoby zabývající se přepravou zvířat o kodexech chování při transportech, které jsou v doporučeních uvedeny v přílohách. Přílohy také obsahují rozměry přepravek pro transport, teploty v přepravních prostředcích a podobně. Zatím byla přijata doporučení k přepravě koní, prasat, skotu, ovcí, koz a drůbeže.

2.2.4 Zvířata v zájmovém chovu

„Zvířetem v zájmových chovech se rozumí každé zvíře držené či určené k držení člověkem, zejména v jeho domácnosti pro jeho potěšení a jako společník.“ Takto definuje zvířata v zájmovém chovu Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu, která byla přijata dne 13. září 1987 ve Štrasburku, jménem České republiky byla podepsána dne 24. června 1998 a v platnost vstoupila dne 1. května 1992, pro Českou republiku dne 24. března 1999.

Dohoda stanovuje zásady držení těchto zvířat, podmínky výcviku, chirurgických zákroků, podmínky obchodování se zvířaty, včetně útulků pro zvířata, podmínky provozování soutěží zvířat, podmínky utrácení těchto zvířat a opatření k omezení počtu toulavých zvířat. Členské státy se zavazují podporovat rozvoj programů vzdělávání a výchovy za účelem šíření znalostí o obsahu této dohody.

V dohodě je také uvedeno, že kterýkoli stát při podpisu nebo při uložení svých listin o ratifikaci, přijetí schválení nebo přistoupení může mít k určitým ustanovením v dohodě výhrady. Toho využila i Česká republika, která snížila věkovou hranici z šestnácti let na patnáct let u osob, kterým může být prodáno zvíře v zájmovém chovu bez vyjádřeného souhlasu jejich rodičů nebo osob majících rodičovskou odpovědnost a dále povolila krácení ocasů selatům, jehňatům a štěňatům mladších osmi dnů bez použití znecitlivění, pokud je zákrok proveden v uvedeném termínu způsobilou osobou, což je v dohodě zakázáno.

Smluvní strany se dále každých pět let a vždy, jestliže většina představitelů smluvních stran o to požádá, sejdou k mnohostranným konzultacím sídle Rady Evropy za účelem prověření aplikace dohody, jakož i vhodnosti její revize či rozšíření některých jejích ustanovení. Každá smluvní strana má právo určit jednoho zástupce pro účast na konzultacích a každý členský stát, který není smluvní stranou této dohody, má právo vyslat jednoho pozorovatele. Na základě těchto mnohostranných konzultací stran dohod byla přijata usnesení o chirurgických zákrocích u zvířat zájmovém chovu dne 10. března 1995, které hlavně apeluje na svazy chovatelů, veterinární lékaře a posuzovatele, aby provedly úpravy standardů jednotlivých plemen psů a tím přispěly k ukončení jejich chirurgickým úpravám kupírování uší (např. Opičí pinč, Americký stafordširský teriér). Další usnesení chovu zvířat v zájmovém chovu bylo přijato dne 10. března 1995 je opět zaměřeno hlavně na chovatele psů a koček, kde jsou chovatelům vytykána striktní estetická kritéria, která mohou ohrozit zdraví a pohodu zvířat. Mají stanovit maximální či minimální hodnoty pro výšku nebo hmotnost plemen, stanovit limity po délky lebky, čenichu apod., aby se předcházelo různým poruchám páteře, kloubů atd. Poslední usnesení, které zatím bylo přijato, se nazývá O držení volně žijících zvířat jako zvířat v zájmovém chovu, ze dne 10. března 1995, kde se smluvní strany shodly, že je třeba více dohlížet nad osobami, které chovají jinak volně žijící

zvířata, zda tyto zvířata jsou chována v podmínkách, které splňují jejich fyziologické a etologické potřeby.

2.2.5 Pokusná zvířata

Na ochranu pokusných zvířat byla přijata Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely dne 18. března 1986 ve Štrasburku, jménem České republiky byla podepsána dne 9. listopadu 2000 a v platnost vstoupila dne 1. ledna 1991, pro Českou republiku dne 1. října 2003. K této dohodě byl přijat Protokol, upravující dohodu o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely, dne 22. června 1998, kterým se mění některá ustanovení dohody.

Dohoda se vztahuje na všechna zvířata, která se používají nebo mají být použita v pokusných nebo jiných vědeckých procedurách, pokud tyto procedury mohou vyvolat bolest, utrpení, úzkost nebo dlouhodobé poškození. Nevztahuje se na zvířata, která se nepoužívají v pokusech, a na zvířata v běžné zemědělské a veterinární praxi.¹⁷ Pro tuto dohodu je zvířetem jakýkoliv obratlovec mimo člověka, a to včetně volně žijících zvířat a larválních forem, nikoliv však fetální a embryonální formy. Účelem této dohody je omezit používání zvířat k pokusům s cílem nahradit je tam, kde je to proveditelné, zejména hledáním a prosazováním alternativních metod. Je zakázáno provádět pokusy, pokud existuje přijatelná, vyhovující metoda, při níž se zvířata nepoužívají. Členské státy mají povinnost shromažďovat statistické údaje o používání zvířat v procedurách a tyto informace mají být přístupné veřejnosti (statistické údaje o pokusných zvířatech v ČR viz níže). Dále se státy zavazují, že budou uznávat procedury provedené v jiných státech, aby se předešlo opakování procedur týkajících se zákonů o zdravotní péči a bezpečnosti. K dohodě je připojena příloha o pokynech pro umístění zvířat a péči o ně.

Dohoda obsahuje ustanovení o mnohostranných konzultacích, na jejímž základě byla přijata usnesení o výkladu některých pojmů této dohody, o vzdělávání a školení osob pracujících s laboratorními zvířaty, o ustájení laboratorních zvířat a péči o ně a o získávání a přepravě laboratorních zvířat.

---

¹⁷ Viz čl. 1 odst. 1 Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné účely

V oblasti pokusných zvířat bylo přijato Prohlášení o úmyslu týkající se zvířat používaných pro vědecké účely dne 4. prosince 1997, ve kterém se státy zavazují ještě více zlepšit pohodu pokusných zvířat a kontrolu nad nimi a doporučení Výboru ministrů členských států o xenotransplantacích, přijaté dne 19. června 2003.

2.2.6 Shrnutí

Platná právní úprava ochrany zvířat v lidské péči (jedinců, nikoliv druhů a jejich populací) v rámci systému pramenů mezinárodního práva typu hard law je obsažená ve výše uvedených mezinárodních úmluvách. Jedná se ale především o aktivity států ekonomicky vyspělého Severu, především v Evropě. K jejich sjednání došlo v rámci Rady Evropy a jsou otevřené k podpisu jejím členským státům a mezinárodním organizacím jako je Evropské společenství. Společným prvkem dohod je bohužel poměrně nízká až nulová kontrolovatelnost a vynutitelnost společných závazků.¹⁸

3 Ochrana zvířat podle komunitárního práva

3.1 Primární právo z hlediska ochrany zvířat

Primární právo je zakotveno ve smlouvách o založení Evropského společenství. V komunitárním právu je ochrana zvířat v lidské péči v kapitole zemědělská politika, nikoliv v kapitole ochrana životního prostředí.¹⁹ O významu ochrany zvířat v lidské péči svědčí mimo jiné obsah Protokolu o ochraně a dobrých životních podmínkách zvířat připojeném ke Smlouvě o založení ES Amsterdamskou smlouvou. Zde se uvádí, že při stanovování a provádění politik Společenství v zemědělství, v dopravě, v oblasti vnitřního trhu a ve výzkumu berou Společenství a členské státy plně v úvahu požadavky na dobré životní podmínky zvířat, přitom zohlední právní nebo správní předpisy a zvyklosti členských států spojené zejména s náboženskými obřady, kulturními tradicemi a regionálním dědictvím.²⁰

¹⁸ V. Stejskal: Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost, Linde, Praha 2006, str. 224

¹⁹ Čl. 37 (bývalý čl. 43) SES

²⁰ V. Stejskal: Úvod do právní úpravy ochrany přírody a biologické rozmanitosti, Linde, Praha 2006, str. 317

Na konci roku 2005 připravila Evropská komise Akční plán Společenství v oblasti dobrých životních podmínek a ochrany zvířat 2006 – 2010. Tento akční plán je rovněž odezvou na zásady stanovené Protokolem o ochraně a dobrých životních podmínkách zvířat propojeném výše zmíněnou Amsterdamskou smlouvou k Římské smlouvě o založení ES.

3.2 Sekundární prameny komunitárního práva na ochranu zvířat proti týrání a související problematiky

3.2.1 Hospodářská zvířata

Základem ochrany hospodářských zvířat v EU je směrnice Rady č. 98/58/ES o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely, která byla přijata dne 20. července 1998 vycházející z Evropské úmluvy o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely, kterou všechny členské státy ratifikovaly a i Společenství svým Usnesením 78/923/EES tuto dohodu schválilo.

Směrnice stanoví minimální standardy pro ochranu zvířat chovaných pro hospodářské účely²¹, aby byl zajištěn racionální rozvoj produkce a usnadněna organizace trhu se zvířaty. Pro účely této směrnice je zvířetem jakékoli zvíře, včetně ryb, plazů nebo obojživelníků, chované pro produkci potravin, vlny, kůže, kožešin nebo pro jiné hospodářské účely, ale nevztahuje se na volně žijící zvířata, zvířata chovaná pro použití v soutěžích, na výstavách, při kulturních nebo sportovních akcích či aktivitách, experimentální nebo laboratorní zvířata a na bezobratlé živočichy.

Touto směrnicí se členské státy zavazují, že přijmou taková opatření, aby vlastníci a chovatelé provedli všechny kroky pro zajištění dobrých životních podmínek zvířat, která jsou v jejich péči a aby těmto zvířatům nebyla působena zbytečná bolest, strádání nebo utrpení. Dále se zavazují, že zajistí podmínky, za nichž jsou zvířata chována, s přihlédnutím k jejich druhům, stupni vývoje, adaptaci a domestikaci a k jejich fyziologickým a etologickým potřebám v souladu s dosaženými zkušenostmi a vědeckými poznatky, odpovídající ustanovením v příloze. Členské státy také přijmou nezbytná opatření, aby příslušné orgány prováděly inspekce k zajištění dodržování této směrnice. Takové inspekce mohou

---

²¹ Viz čl. 1 směrnice

být prováděny zároveň s kontrolami pro jiné účely. V případě nezbytnosti mohou veterinární znalci Komise ve spolupráci s příslušnými orgány prověřovat, zda členské státy plní uvedené požadavky a provádět kontroly na místě, aby bylo zajištěno, že se inspekce uskutečňují v souladu s touto směrnicí. Členské státy, na jejichž území se provádí inspekce, poskytnou veterinárním odborníkům z Komise jakoukoliv pomoc, kterou mohou při výkonu svých úkolů požadovat. Výsledek provedených kontrol musí být projednán s kompetentním úředním orgánem příslušného členského státu, než bude závěrečná zpráva vypracována a distribuována. Kompetentní úřední orgán příslušného členského státu poté provede všechna potřebná opatření, aby výsledky kontrol mohly být uplatněny v praxi.

Směrnice ponechává členským státům možnost uplatňovat na svém území přísnější opatření než která jsou stanovena v této směrnici, ale musí o tom informovat Komisi.

Směrnice obsahuje přílohu, která má 21 bodů. Zabývá se personálním zajištěním, kontrolou chovů, vedením záznamů, volností pohybu zvířat, jak mají vypadat budovy pro ustájení a samotné ustájení buď v budovách nebo venku a jakým způsobem mají být krmena a napájena.

3.2.2 Porážení zvířat

Hlavním dokumentem v oblasti ochrany zvířat určené k porážce je směrnice Rady EU č. 93/119/EHS o ochraně zvířat při porážení nebo usmrcování. Tato směrnice byla přijata dne 22. prosince 1993 a dne 1. ledna 1995 nahradila směrnicí č. 74/577/EHS o omračování zvířat před porážkou. Na základě rozhodnutí Rady EU č. 88/306/EHS ze dne 16. května 1988 byla jménem Společenství schválena Evropská úmluva o ochraně jatečným zvířat, která byla obsáhlejší o dané problematice než do té doby schválené směrnice č. 74/577/EHS o omračování zvířat před porážkou, směrnice č. 64/433/EHS o zdravotních problémech při obchodu s čerstvým masem uvnitř Společenství a směrnice č. 71/118/EHS o zdravotních problémech při obchodu s čerstvým drůbežím masem, proto text této úmluvy byl připojen k rozhodnutí.

Směrnice o ochraně zvířat při porážení nebo usmrcování byla přijata i z důvodu vnitrostátních předpisů o ochraně zvířat v době jejich porážky nebo utrácení, neboť

mají dopad na podmínky hospodářské soutěže, a v důsledku toho ovlivňují fungování společného trhu ve sféře zemědělských produktů. Je nezbytné směrnicí stanovit společné minimální požadavky o ochraně zvířat v době jejich porážky nebo utrácení, aby byl zajištěn racionální rozvoj produkce a aby bylo usnadněno dosažení vnitřního trhu se zvířaty a produkty živočišné výroby. Porážená zvířata mají být hlavně ušetřena od veškerého vzrušení, utrpení a bolesti, kterému je možno se vyhnout.

V úvodu směrnice vymezuje, že se vztahuje na přehánění, ustájení, znehybnění, omračování, porážku a utrácení zvířat chovaných a držených pro produkci masa, kůže, kožešiny nebo jiných produktů na postupy utrácení zvířat v rámci boje proti epizootiím, nikoli na vědecko-technické pokusy týkající se uvedených postupů nakládání se zvířaty, prováděné pod kontrolou příslušného orgánu, na zvířata, která jsou usmrcována při kulturních nebo sportovních akcích, a na divoce žijící zvěř usmrcovanou v souladu s článkem 3 směrnice č. 92/45/EHS.

Dále směrnice zakotvuje požadavky na jatky, aby se předcházelo veškerému vzrušení, bolesti a utrpení porážených zvířat. Stanoví speciální způsoby nakládání pro lichokopytníky, přežvýkavce, prasata, králíky a drůbež, ale pro porážky zvířat náboženských rituálů lze stanovit odchylky. Stanoví i pravidla o nástrojích, používaných ke znehybnění, omračování nebo usmrcování a požadavky na osoby, které se věnují činnosti jako přehánění, ustájení, znehybnění, omračování, porážce nebo utrácení zvířat.

Nad činností vymezenou touto směrnicí se provádí inspekce a kontroly, které jsou pod záštitou příslušného orgánu. Příslušnému orgánu musí být stále povolen vstup do všech částí jatek.

Poslední část směrnice se věnuje porážce a usmrcení zvířat mimo jatka, která říká, že nemocná nebo zraněná zvířata mohou být usmrcena na místě, ale příslušný orgán může povolit převoz zvířete, pokud to zvířeti nezpůsobí větší utrpení.

Směrnice obsahuje přílohy A o požadavcích uplatňované při přehánění a ustájení zvířat na jatkách, B o pravidlech znehybnění zvířat před omrácením, porážkou nebo usmrcením, C o pravidlech omračování a usmrcování jiných než kožešinových zvířat, D o pravidlech vykrvování, E o metodách utrácení zvířat

v rámci boje proti nálezům, F o metodách utrácení kožšinových zvířat a G o utrácení nadpočetných kuřat a embryí v líhních.

3.2.3 Přeprava zvířat

Hlavním pramenem v rámci EU o přepravě zvířat je nařízení č. 1/2005 o ochraně zvířat během transportu a s ním souvisejících způsobech nakládání přijaté dne 22. prosince 2004, které nabylo účinnosti dne 5. ledna 2007. Toto nařízení nahradilo směrnici č. 91/628/EHS.

Toto nařízení vzniklo po vyhodnocení stávající směrnice, kde Rada vyzvala Komisi, aby předložila návrhy na zajištění účinného provedení a přísného vynucování dodržování tamních předpisů. Cílem nařízení je zlepšit ochranu a životní podmínky zvířat, předcházet výskytu a šíření infekčních chorob zvířat a zavést přísnější požadavky, aby se předešlo bolesti a utrpení a zajistily se dobré životní podmínky a zdraví zvířat během přepravy i po ní. Po zkušenosti s harmonizací směrnice č. 91/628/EHS do vnitrostátních předpisů, která se setkala s mnoha potížemi, je tato ochrana vydána formou nařízení. Aby se zajistilo jednotnému a účinnému uplatňování tohoto nařízení v celém Společenství v souladu se základní zásadou, podle níž zvířata smějí být přepravována způsobem při němž by mohlo dojít k jejich zranění nebo zbytečnému utrpení je vhodné stanovit podrobná pravidla, která se zabývají specifickými potřebami vznikajícími v souvislosti s různými druhy dopravy. Tato podrobná pravidla by měla být vykládána a uplatňována v souladu s výše zmíněnou zásadou a měla by se včas aktualizovat, kdykoli se ukáže, zejména na základě nových vědeckých poznatků, že pro určité druhy zvířat nebo druhy dopravy již nezajišťuje její dodržování. Přeprava pro obchodní účely se neomezuje na případy, kdy dochází k bezprostřední směně peněz, zboží nebo služeb. Přeprava pro obchodní účely zahrnuje zejména případy, ve kterých přímo či nepřímo vzniká finanční zisk nebo se o něj usiluje. Z důvodu dobrých životních podmínek zvířat by se měly omezit dlouhotrvající cesty, které mají na zvířata nepříznivé účinky. Toto nařízení se nevztahuje na přepravu zvířat, která se neuskutečňuje v souvislosti s hospodářskou činností, ani na přepravu zvířat přímo k veterinárnímu lékaři nebo na veterinární kliniku a zpět podle pokynů veterinárního lékaře.

Tímto nařízením by se také měly zlepšit dosud nedostatečné postihy za porušování právních předpisů o dobrých životních podmínkách zvířat. V celém Společenství by se měly stanovit postupy ke zvýšení kontrol a ukládání sankcí za porušení právních předpisů. Členské státy by měly stanovit pravidla pro sankce použitelné při porušení nařízení a zajistit, aby se tyto sankce uplatňovaly. Tyto sankce by měly být účinné, přiměřené a odrazující.

Nařízení se vztahuje na přepravu živých obratlovců prováděnou v rámci Společenství, včetně zvláštních kontrol, které provádějí úředníci u zásilek které vstupují na celé území Společenství nebo jej opouštějí. Upravuje oblast působnosti, definice a obecné podmínky přepravy zvířat. Členský stát dále podle tohoto nařízení může vydávat přísnější vnitrostátní opatření ke zlepšení životních podmínek zvířat během přepravy, která se uskutečňuje na území členského státu nebo během námořní přepravy, která je zahájena na území členského státu.

Nařízení stanoví obecné podmínky pro přepravu zvířat. Nikdo nesmí provádět ani nařídit přepravu zvířat způsobem, který jim může přivodit zranění nebo zbytečné utrpení. Musí být předem učiněna veškerá opatření, aby délka trvání cesty byla co nejkratší a uspokojila potřeby zvířat během cesty. Zvířata musí být pro přepravu způsobilá, dopravní prostředky a zařízení k výkladce a nákladce musí být navrženy a konstruovány tak, aby se předešlo různým zraněním a utrpením zvířat. Personál musí být řádně vyškolen a kvalifikován pro přepravu zvířat a své úkoly plnit bez použití násilí nebo jiných metod, které mohou přivodit zbytečný strach, zranění nebo utrpení zvířat. Při přepravě musí být zvířatům zajištěn dostatečný prostor, musí být napojena a nakrmena. Cesta musí být prováděna bez prodlení a během cesty se kontroluje, zda dobré podmínky zvířat jsou zachovány.

Přeprava zvířat může být prováděna jen s náležitými přepravními doklady, které musí obsahovat původ zvířat a majitele, místo odeslání, den a čas odjezdu, plánované místo určení a očekávanou délku trvání cesty. Dále nařízení popisuje povinnosti přepravců, chovatelů a sběrných středisek.

Pokud příslušný orgán zjistí, že nebylo dodrženo některé ustanovení nařízení, přijme veškerá opatření k zajištění dobrých životních podmínek zvířat nebo k tomu vyzve odpovědnou osobu. V závislosti na okolnostech každého případu se mohou opatření týkat změny řidiče nebo průvodce, provizorní opravou dopravního

prostředku, aby se zabránilo bezprostřednímu utrpení zvířat, překládkou zásilky nebo její části na jiný dopravní prostředek, návratem zvířat nejkratší cestou do místa odeslání nebo určení podle toho, co je pro zvířata přijatelnější. Pokud neexistuje žádná možnost, jak zajistit zvířatům dobré životní podmínky, musí být zvířata humánním způsobem poražena nebo usmrcena.

K přepravě zvířat se dále vztahuje nařízení Rady č. 1255/97 přijaté dne 25. června 1997 o kritériích Společenství pro místa zastávek a o změně plánu cesty, které podrobně stanoví, jak místa pro zastávky mají vypadat. Toto nařízení bylo dne 11. června 2003 upraveno nařízením č. 1040/2003. A nařízení č. 411/98 přijato dne 16. února 1998 o doplňkových požadavcích na ochranu zvířat u silničních vozidel používaných pro delší než osmihodinovou přepravu zvířat, kde v přílohách tohoto nařízení jsou stanoveny doplňkové požadavky pro přepravu koňovitých, skotu, ovcí, koz a prasat v případě, trvá-li cesta déle než 8 hodin.

3.2.4 Pokusná zvířata

Ochrana pokusných zvířat v Evropské unii je obsažena ve směrnici Rady č. 86/609/EHS ze dne 24. listopadu 1986 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se ochrany zvířat používaných k pokusným a jiným vědeckým účelům. Tato směrnice má za cíl odstranit nežádoucí rozdíly v právní úpravě ochrany zvířat používaných k pokusným a jiným vědeckým účelům, aby se zabránilo tomu, že by se tyto předpisy zejména narušením hospodářské soutěže nebo překážkami v obchodu nepříznivě projevovaly fungování Společného trhu.

Tato směrnice se vztahuje na pokusná zvířata používaná pro účely vývoje výroby, zkoušky kvality účinnosti a nezávadnosti léčiv, potravin a jiných látek nebo výrobků, k odvracení nebo zabránění nemoci, diagnóze nebo léčení nebo zabránění jiných anomálií nebo jejich následků u lidí, zvířat nebo rostlin, k posuzování, zjišťování, regulaci nebo úpravě fyziologických znaků u lidí, zvířat nebo rostlin a pro ochranu životního prostředí v zájmu zdraví nebo spokojené existence lidí nebo zvířat.

Členské státy dbají o to, aby pokusná zvířata byla umístována do vhodného prostředí vzhledem k jejich zdravotnímu stavu a aby jim bylo zajištěno alespoň trochu volnosti, náležité potravy, vody a péče. Každý členský stát si určí úřad, který je zodpovědný za dodržování směrnice, denně může kontrolovat podmínky

prostředí pokusných zvířat a v případě nedodržování, může okamžitě zjednat nápravu.

Směrnice upravuje postup a požadavky průběhu pokusů, upravuje požadavky na pracovníky pokusy provádějící, možnosti používání metod a výběru vhodných druhů k pokusům, k pokusům se nemohou používat žádné ohrožené druhy.

Aby se zabránilo zbytečným pokusům na zvířatech, členské státy se zavázaly, že si navzájem budou uznávat platnost výsledků pokusů, aby se zabránilo jejich duplicitě.

Dne 22. července 2003 byla vydána Evropským parlamentem a Radou směrnice č. 2003/65/ES, kterou se mění směrnice Rady č. 86/609/EHS, aby směrnice byla v souladu s nejnovějším vědeckotechnickým vývojem a s výsledky výzkumu, ve kterých stávající směrnice zaostávala.

V rámci ochrany pokusných zvířat byla Společenstvím přijata usnesení č. 86/C 331/01, které vyzvalo členské státy, aby podepsaly Evropskou úmluvu o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely, pokud již tak neučinily a usnesení č. 86/C 331/02, ve kterém se státy zavazují, že nepovolí používání zvířat na pokusy k jiným účelům, než zabraňování nebo prevenci nemocí, zdravotních poruch a jiných anomálií nebo jejich následkům, k diagnóze nebo léčbě nemocí, zdravotních poruch, k vyhodnocování, zjišťování, řízení nebo pozměně fyziologických podmínek, k ochraně přírodního prostředí v zájmu zdraví nebo pohody člověka nebo zvířat, k vědeckým účelům, k výuce a vzdělávání a k soudnímu vyšetřování. Pokud se na takové pokusy nevztahuje směrnice, použijí se vnitrostátní ustanovení, která nesmějí být mírnější než tato směrnice. Dále se státy dohodly na tom, že pokusy, jejichž součástí je vypouštění zvířat do přírody a jež se provádí výhradně pro účely výuky a dalšího vzdělávání, jsou nepřipustné.

Dne 9. února 1990 bylo Komisí přijato rozhodnutí č. 90/67/EHS, kterým se zřizuje poradní výbor pro ochranu zvířat používaných pro pokusné a jiné vědecké účely, který má být Komisi nápomocen při organizování výměny vhodných informací. Každý členský stát má ve výboru dva úředníky, kteří odpovídají za to, že směrnice je řádně prováděna.

V případě pokusů na zvířatech došlo k posunu dne 15. ledna 2003, kdy Evropský parlament schválil 7. pozměňovací návrh směrnice o kosmetice, která v rámci

Evropské unie zakazuje testování kosmetických výrobků a jejich složek na zvířatech. Zákaz v podobě kompromisní dohody z listopadu roku 2002 mezi Evropským parlamentem a členskými státy EU vstoupí v platnost v roce 2009. Směrnice rovněž zakazuje prodej kosmetiky, která byla testována na zvířatech v jiných částech světa. Bohužel ale evropský kosmetický průmysl, který má roční obrat 40 bilionů Euro, si zajistil výjimku pro oblasti testování toxicity na zvířatech – pro reprodukční toxicitu, testování toxikokinetiky a opakovaný kožní perorální test toxicity. Výjimky znamenají odklad zákazu těchto testů o 10 let, po jejichž uplynutí dalších 10 let nebude možné zakázat prodej výrobků vyvinutých pomocí těchto tří testů s tím, že tato doba může být prodloužena, pokud nebudou k dispozici testy náhradní. Odhaduje se, že každým rokem při testech nových produktů v EU zbytečně zemře 38 000 zvířat²². Velká Británie, Německo, Rakousko Belgie a Nizozemí atd. již zakázaly kosmetické testy na zvířatech, naopak ve Francii a Itálii, jež jsou hlavními vývozci kosmetiky, testování na zvířatech stále trvá.

K dalšímu posunu došlo dne 18. prosince 2006, kdy Evropský parlament schválil Nařízení č. 1907/2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek a o zřízení Evropské agentury pro chemické látky, pro které se vžila zkratka REACH (registrace, evaluace a autorizace chemických látek). Toto nařízení nabude účinnosti dne 1. června 2007²³. Účelem nařízení je především zajistit účinné fungování společného trhu pro chemické látky, ochranu lidského zdraví a životního prostředí před nežádoucími účinky chemických látek, ale týká se i nepřímé ochrany zvířat v souvislosti s pokusy chemických látek na zvířatech. V úvodu nařízení č. 1907/2006 je uvedeno, že je nutno v souladu se směrnicí č. 86/609/EHS nahrazovat, omezovat nebo zdokonalovat zkoušky na obratlovcích. Provádění tohoto nařízení by se mělo, kdykoli je to možné, zakládat na používání alternativních metod náležitě potvrzených Komisí nebo mezinárodními orgány pro validaci nebo uznaných Komisí nebo agenturou, aby byly zohledněny požadavky na informace podle tohoto nařízení. Za tímto účelem Komise pro konzultaci s příslušnými partnery případně předloží co nejdříve návrh na změnu budoucího nařízení Komise o zkušebních metodách nebo tohoto nařízení s cílem nahradit,

²² www.spolecnostprozvirata.cz

²³ www.cenia.cz

omezit nebo zdokonalit zkoušky prováděné na zvířatech. Komise a agentura by měly zajistit, aby omezení zkoušek prováděných na zvířatech bylo zásadním hlediskem při vývoji a udržování pokynů pro účastníky a v postupech agentury samotné²⁴. Pokusná zvířata nesmějí být používána v rozporu se směrnicí č. 86/609/EHS. K ochraně pokusných zvířat se dále věnuje čl. 25 nařízení, který říká, že aby se zamezilo zkouškám na zvířatech, provádějí se zkoušky na zvířatech jako poslední možnost, je nutné přijmout opatření, kterými se omezí zdvojování jiných zkoušek. Studie na obratlovcích se neopakují, proto je nutné, aby si osoby provádějící zkoušky na obratlovcích podávaly informace o těchto zkouškách

3.2.5 Akční plán

Akční plán, schválen v Bruselu dne 23. ledna 2006, je projekt připravovaný Evropskou komisí o zlepšování životních podmínek zvířat a jejich ochrany. Tento akční plán prezentuje plánované iniciativy v oblasti dobrých životních podmínek zvířat v letech 2006 až 2010. Komise v plánu definuje cíle Společenství v oblasti ochrany zvířat, kterými jsou:

- jasněji definovat směřování politik Společenství v oblasti dobrých životních podmínek a ochrany zvířat pro nadcházející roky
- nadále prosazovat přísné normy týkající se dobrých životních podmínek zvířat v EU na mezinárodní úrovni
- lépe koordinovat stávající zdroje a určit budoucí potřeby
- podporovat budoucí vývoj ve výzkumu v oblasti dobrých životních podmínek zvířat alternativní metody k pokusům na zvířatech a další podporou zásady tří „R“ (replacement, reduction, refinement), tj. nahrazení (pokusů na živých zvířatech), snížení (počtu využívaných pokusných zvířat) a zdokonalení (metod pokusů)
- zajistit důslednější a koordinovanější přístup k ochraně a dobrým životním podmínkám zvířat ve všech oblastech politik Společenství, také s přihlédnutím k aspektům, jakým je sociálně-ekonomický dopad případných nových opatření²⁵.

V akčním plánu jsou vymezeny akce, které chce Komise v následujících letech uskutečnit. Jsou jimi modernizace stávajících minimálních norem týkajících se dobrých životních podmínek zvířat, které mají být v souladu s novými vědeckými

²⁴ Viz úvodní ustanovení nařízení č. 1907/2006

²⁵ Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě o akčním plánu Společenství v oblasti dobrých životních podmínek a ochrany zvířat 2006 – 2007, odst. 2

poznatky. Podporování politicky orientovaného výzkumu budoucnosti v oblasti dobrých životních podmínek a ochrany zvířat a uplatňování zásady tří „R“. Zavedení jednotných ukazatelů dobrých životních podmínek zvířat, aby bylo možné hierarchické zařazení použitých norem týkajících se dobrých životních podmínek zvířat za účelem podpory vývoje zdokonalených výrobních a chovatelských metod respektujících normy týkající se dobrých životních podmínek zvířat a usnadnění jejich používání na mezinárodní úrovni a na úrovni EU. Zajišťování toho, aby majitelé a ošetřovatelé zvířat i široká veřejnost, byli více angažováni a informováni o současných normách týkajících se dobrých životních podmínek a ochrany zvířat a plně si uvědomovali svou úlohu při podporování dobrých životních podmínek a ochrany zvířat. Nadále podporovat a zahajovat další mezinárodní iniciativy ke zvyšování povědomí a dosažení většího konsenzu o dobrých životních podmínkách zvířat.

Komise se shodla na tom, že je nadále třeba ve zvýšené míře usilovat o to, aby právní předpisy Společenství byly navrhovány rozumným a srozumitelným způsobem a pro druhy, pro něž v současné době nejsou vymezeny žádné minimální normy ochrany, by měly být stanoveny zvláštní předpisy. Bude podporovat různá školení pro zaměstnance a podporovat účast třetích zemí v oblasti ochrany zvířat. Tato strategie pro dobré životní podmínky zvířat bude zahrnuta i do jiných forem komunikace, které již Společenství vytvořilo v zemědělském a potravinářském odvětví.

3.2.6 Transpozice a implementace v ČR

Česká republika podepsala dohodu mezi ČR a ES o přidružení ČR k EU č. 7/1995 Sb., čím se zavázala přizpůsobovat legislativu ČR evropské legislativě. Většina evropské legislativy je přijímána ve formě směrnice, což ponechává státu možnost vůle, jakým způsobem adaptuje směrnici do svého právního řádu. Dne 16. dubna 2003 Česká republika podepsala smlouvu o přistoupení ČR k EU č. 44/2004 Sb. m. s. a do Evropské unie ČR vstoupila dne 1. května 2004.

O transpozici a implementaci jednotlivých sekundárních norem v rámci českého práva jsem se zmínila v jednotlivých subkapitolách této části.

3.2.7 Shrnutí

Ochrana zvířat podle komunitárního práva je spíše upravena směrnicemi, ale v poslední době jsou směrnice často nahrazovány nařízeními, protože s harmonizací směrnic do vnitrostátních řádů jsou problémy. Příkladem je nahrazení směrnice č. 91/628/EHS nařízením č. 1/2005 o ochraně zvířat během transportu a s ním souvisejících způsobech nakládání. V rámci ochrany zvířat je pozornost zaměřena na hospodářská zvířata, porážení zvířat, přepravu zvířat a pokusná zvířata. Významným posunem v oblasti ochrany zvířat a zajištění jejich pohody (welfare) je schválení šestého akčního plánu, který je jako první akční plán právně závazný, o němž je pojednáno již výše.

4 Právní úprava v České republice

4.1 Přehled platné legislativy v ČR

Ochrana zvířat je v současnosti zakotvena v řadě právních předpisů. Tento soubor právních předpisů je tak rozsáhlý, že je účelné ho členit na dvě oblasti, na přímou a nepřímou ochranu zvířat proti týrání. *Přímá ochrana* zahrnuje ochranu zvířat vymezenou právními předpisy, které vymezují, zakazují a postihují činnosti považované za týrání zvířat. *Nepřímá ochrana* zvířat proti týrání zahrnuje ochranu zvířat, kterou vymezují předpisy upravující zacházení se zvířaty a ochranu a zajištění jejich pohody (welfare) a zdraví. Jedná se o předpisy, jejichž cílem primárně není ochrana zvířat proti týrání, ale které svým obsahem přesto k ochraně zvířat přispívají²⁶.

Přímá ochrana zvířat proti týrání je upravena v zákoně č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, v platném znění. Dále ve vyhlášce č. 75/1996 Sb., kterou se stanoví nebezpečné druhy zvířat, vyjmenovává nebezpečné druhy zvířat z třídy obojživelníků, plazů, ptáků a savců. Chov vyjmenovaných nebezpečných druhů zvířat, a to jedinců i skupin, mimo zařízení zoologických zahrad registrovaných státem podléhá schválení okresní nebo městské veterinární správy příslušné podle místa chovu zvířete. Příslušná okresní nebo městská veterinární správa je povinna alespoň jednou za rok provádět dozor nad dodržováním podmínek chovu.

²⁶ J. Spurná, J. Dousek: Zájmové chovy a ochrana zvířat, LexisNexis Cz s. r. o., Praha 2004, str. 9

Ve vyhlášce č. 382/2004 Sb., o ochraně hospodářských zvířat při porážení, utrácení nebo jiném usmrcování, která stanoví podmínky ochrany zvířat při přemísťování na jatka a na jatkách, ochrany zvířat v době před porážkou, péče o zvířata před porážkou, porážky na jatkách, domácí porážky, nutné porážky, usmrcování ryb. Vyhláška obsahuje přílohu č. 1 Podmínky přechovávání živých ryb v kádích příručních nádržích a přílohu č. 2 Nákresy a popis stanovených míst na hlavě zvířete provedení omračovacího úderu a umístění mechanického omračovacího nástroje.

Ve vyhlášce č. 207/2004 Sb., o chovu a využití pokusných zvířat, která určuje bližší podmínky pro chovná, dodavatelská a uživatelská zařízení, podmínky využití pokusných zvířat, upravuje složení a činnosti odborných komisí uživatelských zařízení, stanovuje podmínky označování pokusných zvířat a způsob vedení evidence Ústřední komisí pro ochranu zvířat, uživatelským zařízením, chovným a dodavatelským zařízením a dále stanovuje rozsah a způsob zkoušek odborných znalostí nezbytných pro osvědčení odborné způsobilosti k práci se zvířaty. Vyhláška obsahuje přílohy obsahující další podmínky vyžadované k chovu a využití pokusných zvířat²⁷.

Ve vyhlášce č. 192/2004 Sb., o ochraně zvířat při chovu, veřejném vystupování nebo svodu, která stanoví podmínky pro schválení řádu ochrany zvířat při veřejném vystupování nebo svodu zvířat pro osoby, které požádají veřejné vystoupení nebo svod zvířat, a pro schválení řádu ochrany zvířat při chovu pro chovatelská sdružení a organizace nebo podnikatele, kteří se zabývají chovem zvířat, a podmínky předkládání informací a dokladů pracovníkům orgánů ochrany zvířat provádějícím dozor.

Ve vyhlášce č. 193/2004 Sb., o ochraně zvířat při přepravě, která stanoví podmínky odborné přípravy a získání osvědčení o odborné kvalifikaci dopravce připravujícího zvířata, upravuje postup registračního řízení a registrace dopravců připravujících zvířata, dále stanoví podrobné požadavky na nakládací zařízení, spotřebu vody a prostor při přepravě a obsahuje zvláštní ustanovení pro jednotlivé druhy přepravy (železniční, silniční, leteckou a lodní).

---

²⁷ J. Spurná, J. Dousek: Zájmové chovy a ochrana zvířat, LexisNexis CZ s. r. o., Praha 2004, str. 10

Ve vyhlášce č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, která říká, že hospodářská zvířata se chovají s ohledem na druh a hmotnostní kategorii a další specifické požadavky na jejich ochranu a pohodu podle minimálních standardů. Vyhláška stanoví tyto minimální standardy pro ochranu a chov skotu, prasat, ovcí a koz, koní, drůbeže, běžců ve farmovém chovu, kožešinových zvířat ve farmovém chovu a jelenovitých ve farmovém chovu. Uvádí požadavky na podmínky prostředí při chovu zvířat pro jejich hospodářské využití.

Dále ve vyhláškách č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat, č. 191/2002 Sb., o technických požadavcích na stavby pro zemědělství, v nařízení vlády č. 27/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci související s chovem zvířat.

Nepřímá úprava zvířat proti týrání je upravena v zákonech týkajících se zdraví zvířat – veterinární péče (např. zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon). Tento zákon stanoví požadavky veterinární péče na chov a zdraví zvířat a na živočišné produkty, upravuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob, soustavu, působnost a pravomoc orgánů vykonávajících státní správu v oblasti veterinární péče, jakož i některé odborné veterinární činnosti a jejich výkon. K zákonu opět patří prováděcí vyhlášky, například vyhláška č. 296/2003 Sb., o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k výkonu některých odborných veterinárních činností.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v němž je zakotvena mimo jiné druhová ochrana. Jeho cílem je přispět k udržení a obnově přírodní rovnováhy v krajině, k ochraně rozmanitostí forem života, přírodních hodnot a krás, k šetrnému hospodaření s přírodními zdroji a vytvořit v České republice soustavu Natura 2000. Ochranou přírody a krajiny se podle tohoto zákona rozumí kromě jiného také péče státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy.

Zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech, stanoví požadavky pro výrobu, dovoz, používání, balení, označování, dopravu a uvádění do oběhu krmiv, doplňkových látek a premixů, jakož i pravomoc a působnost orgánů odborného dozoru nad

dodržováním povinností stanovených tímto zákonem, včetně oprávnění ukládat sankce.

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, upravuje mimo jiné chov a zachování druhů zvěře volně žijících na území České republiky, výjimečné držení zvěře v zajetí, dovoz a vývoz živé zvěře, dovoz a vypouštění živočichů, kteří zatím nežijí na území České republiky, zlepšování životních podmínek zvěře, regulaci stavů zvěře, provádění lovu zvěře, včetně lovu zvěře na nehonebních pozemcích, provádění lovu živočichů, kteří nejsou zvěři.

Zákon č. 99/2002 o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů upravuje například chov, ochranu a lov ryb, pěstování a lov vodních organismů a ochranu jejich života a životního prostředí.

S ochranou zvířat dále souvisí zákon č. 326/2004 Sb., rostlinolékařské péče, v souvislosti s používáním přípravků a dalších prostředků na zdraví zvířat, zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat, zákon č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa, zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad atd.

Dále velice významná je mezinárodní úmluva o mezinárodním obchodu s volně žijícími ohroženými druhy rostlin a živočichů, který je známa pod zkratkou CITES. Jejím cílem je dostat pod kontrolu obchod s velmi ohroženými zvířaty, rostlinami a s jejich částmi. Do Evropského společenství byla CITES přijata nařízením Rady č. 338/1997, které je základním předpisem CITES, obsahuje definici obchodní činnosti a případy, kdy je možné ze zákazu obchodní činnosti udělit výjimku (čl. 8), nařízením Komise č. 865/2006 doplňující a upřesňující předpis, obsahuje vzory formulářů, definici odchovu v zajetí (čl. 24), předepsané značení exemplářů (čl. 36) aj., nařízením Komise č. 1332/2005, které obsahuje seznamy druhů zařazených do příloh A – D a nařízením Komise 605/2006, které obsahuje seznam druhů, jejichž dovoz do EU není v současné době povolen. V České republice vstoupila tato úmluva v platnost dne 25. srpna 1992 a byla zakotvena v zákoně č. 114/1992 Sb., po vstupu České republiky do Evropské unie nabyl účinnosti zákona č. 100/2004 Sb..

Pro úplnost je třeba ještě uvést z občanského zákoníku ustanovení § 135, který se zabývá ztrátou či zatoulání zvířete, správní delikty a přestupky jsou projednávány podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích a subsidiárně podle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád. Z trestní oblasti jde o zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ze kterého jsou z pohledu ochrany zvířat významné trestné činy pytláctví podle ustanovení § 178a, trestné činy ohrožení životního prostředí podle ustanovení § 181a a ustanovení § 181b, trestné činy týrání zvířat podle ustanovení § 203 a trestné činy šíření nakažlivé choroby podle ustanovení § 191. Postup orgánů činných v trestním řízení (jimiž jsou soud, státní zástupce, vyšetřovatel, policejní orgán – orgány Policie České republiky), náležité projednání a spravedlivé potrestání pachatele je upraveno v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním soudním řízení.

4.2 Přímá ochrana

4.2.1 Ochrana zvířat proti týrání v zákoně č. 246/1992 Sb.

Toto je základní přehled a podrobněji se věnuji konkrétním tématům v dalších podkapitolách. Zákon na ochranu zvířat proti týrání je základním zákonem v této problematice, který již byl několikrát novelizován, naposledy zákonem č. 77/2006 Sb. Jeho cílem je chránit proti strádání, utrpení, týrání, poškozování zdraví a usmrcováním bez důvodu obratlovce kromě člověka, nikoliv však plody nebo embrya. Zákon obecně zakazuje všechny formy propagace týrání zvířat, týrání zvířat, zásahy způsobující bolest zvířatům (zde existují výjimky), opustit zvíře s úmyslem se ho zbavit nebo vyhnat, bezdůvodné usmrcování zvířat.

V úvodu zákona jsou objasněny různé pojmy, jako že volně žijícím zvířetem je zvíře, patřící k druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i v případě jeho chovu v zajetí²⁸, zvířetem v lidské péči je zvíře, které je přímo závislé na bezprostřední péči člověka²⁹, hospodářským zvířetem zvíře chované pro produkci živočišných produktů, vlny, kůže nebo kožešin, popřípadě pro další hospodářské nebo podnikatelské účely, zejména skot, prasata, ovce, kozy, koně,

²⁸ § 2 písm. b zákon č. 246/1992 Sb.

²⁹ § 2 písm. c zákon č. 246/1992 Sb.

osli a jejich kříženci, drůbež, králíci, kožešinová zvířata, ryby atd.³⁰, nebezpečnými zvířaty jsou zvířata, která v konkrétní situaci bezprostředně ohrožují člověka.

Zákon definuje týrání zvířat a to zejména v oblasti podmínek chovu zvířat, krmení a napájení zvířat, podávání léčiv a přípravků, chirurgických zákroků na zvířatech, působení vlivů na zvířata, zacházení se zvířaty a využívání zvířat.

Zákon dále upravuje zvláštní ochranu hospodářských zvířat, zvířat v zájmových chovech, volně žijících zvířat a pokusných zvířat. U hospodářských zvířat je zejména zakázáno chovat zvíře v izolaci, způsobuje-li mu to utrpení (existují výjimky), chovat zvířata v takových skupinách nebo prostorách, které vedou k vzájemným útokům zvířat, neumožňují přirozený odpočinek a ve kterých nemohou uspokojit své potřeby. Hospodářská zvířata musí dostávat vodu a potravu, která je vhodná pro jejich stáří, druh a která je podávána v dostatečném množství, aby uspokojovala jejich potřeby, musí být chována s ohledem na druh a věkovou kategorii nebo hmotnost a další specifické podmínky nároků na jejich ochranu a pohodu podle stanovených minimálních standardů. Povinností chovatele je zabezpečit nejméně 1 x denně prohlídku technologických zařízení.

U zvířat v zájmových chovech je zejména uložena povinnost zabezpečit zvířeti přiměřené podmínky chovu. Chov nebezpečných druhů zvířat podléhá schválení orgánu veterinární správy příslušné podle místa chovu zvířete a mohou o něj žádat jen osoby starší 18-ti let. Toto povolení se vydává na dobu 3 let a může být pak na písemnou žádost prodlouženo. Chování zvířat pro účely obchodu a obchodování se zvířaty a dále provozování jezdeckého nebo jízdního podniku podléhá oznámení, které je povinna osoba podat nejpozději do 30 dnů před zahájením činnosti a současně je povinna doložit, jakým způsobem bude zabezpečena péče o zvířata, jejich zdraví a pohodu v případě zahájení činnosti.

U zvířat volně žijících jsou zakázány některé způsoby lovu těchto zvířat. Zejména pomocí želez, ok, tluček, sítí (existují výjimky), smyček, pytláckých ok, harpun, jedovatých návnad, jedů, jestřábích košů, lepu, výbušnin, luků, samostřílů, elektrického proudu atd.

U zvířat pokusných je stanovena podmínka pro chovná a dodavatelská zařízení získat osvědčení, pro uživatelská zařízení akreditace. Pokusy mohou být prováděny

---

³⁰ § 2 písm. d zákon č. 246/1992 Sb.

pouze v uživatelském zařízení a jen z důvodů a za podmínek uvedených v právních předpisech. Provedení pokusu musí být povoleno orgánem ochrany zvířat. Pro pokusná zvířata musí být zabezpečena péče, ošetřovat je a zacházet s nimi mohou pouze osoby s odbornou způsobilostí, pro zvířata musí být zabezpečena veterinární péče. Zákroky na živém zvířeti mohou provádět pouze osoby odborně způsobilé. Pokusy mohou řídit a kontrolovat pouze způsobilí pracovníci, kteří složili zvláštní odbornou zkoušku, dozor nad ochranou pokusných zvířat provádí okresní veterinární správa pracovníky, kteří mají složenou zvláštní odbornou zkoušku pro výkon dozoru nad ochranou zvířat.

Orgány ochrany zvířat jsou ministerstvo zemědělství, Ústřední komise pro ochranu zvířat, Státní veterinární správa, okresní a městské veterinární správy, některé ústřední orgány státní správy, obce Ministerstvo zemědělství zejména stanoví hlavní úkoly na úseku ochrany zvířat. Ústřední komise pro ochranu zvířat zejména koordinuje plnění úkolů ochrany zvířat. Státní veterinární správa, okresní veterinární správy, městské veterinární správy vykonávají dozor nad ochranou zvířat. Některé ústřední orgány státní správy působí v oblasti ochrany pokusných zvířat. Obce projednávají porušení ochrany zvířat proti týrání ukládají pokuty případně zvláštní opatření (odebrání zvířete).

Zákon stanoví také postihy za správné delikty chovatelů, určuje přestupky na úseku ochrany zvířat proti týrání a postihy za tyto přestupky, určuje jako zvláštní opatření také odebrání týraného zvířete, vyžaduje-li to jeho zdravotní stav.

4.2.2 Týraná zvířata

Jednou ze známek vyspělosti každé společnosti je úcta nejen k lidskému životu, ale i odpovídající úcta k dalším živým bytostem, ke zvířatům. I zvířata, přestože jsou v právním smyslu věci a s ohledem na vlastnické právo člověka k nim sdílejí podobný osud jako jiné neživé věci, mají v právu výrazně odlišné postavení s ohledem na to, že stejně jako člověk jsou živé bytosti a jejich život a příznivý vývoj je třeba chránit. Hlavním nástrojem k ochraně zvířat je zákon na ochranu zvířat proti týrání, jež určuje hlavní zásady přístupu člověka ke zvířatům. Před nejzávažnějšími zásahy do práv zvířat je také chrání trestní zákoník, a to jednak v rámci právní ochrany vlastnictví (usmrcení zvířete může být jednak poškození cizí věci), ale rovněž v rámci samostatného trestného činu týrání zvířat (i vlastník

zvířete, jenž sám sobě může způsobit škodu na vlastní věci bez odpovědnostních následků, se může vystavit trestnímu stíhání za usmrcení vlastního zvířete, učiní-li tak v rozporu s principy právní ochrany zvířat).

Zákon na ochranu zvířat proti týrání zakazuje týrání zvířat a všechny druhy propagace týrání zvířat. Za týrání zvířat se považuje například nucení zvířete k výkonům, které neodpovídají jeho fyzickému stavu a biologickým schopnostem a prokazatelně překračují jeho síly, podrobení zvířete výcviku nebo veřejnému vystoupení anebo obdobnému účelu, je-li toto pro zvíře spojeno s bolestí, utrpením, zraněním nebo jiným poškozením, jakož i vychovávat, cvičit nebo účelově používat zvíře k agresivnímu chování vůbec člověku nebo jiným zvířatům, vydání slabého, nevyléčitelně nemocného, vyčerpaného nebo starého zvířete, pro které je další přežívání spojeno s trvalou bolestí nebo utrpením, i jinému účelu než neodkladnému a bezbolestnému usmrcení, podávání dopingových látek a jiných látek poškozujících organismus s cílem změnit jeho výkon nebo vzhled, provádění chirurgických zákroků za účelem změny vzhledu zvířete, zejména kupírování uší, ničení hlasivek či užívání jiných prostředků k omezení hlasitých projevů zvířat, dále bez zdravotních důvodů amputování drápů, zubů, jedových či pachových žláz, nejde-li o případy zvlášť dovolené, chov zvířat v nevhodných podmínkách nebo tak, aby si sama nebo vzájemně způsobovala utrpení, používání vázacích či pohyb zvířete omezujících prostředků působících poranění, bolest nebo jiné poškození zdraví, usmrcení zvířete způsobem působícím nepřiměřenou bolest nebo utrpení apod.³¹ Zákaz těchto činností se nevztahuje na případy, kdy uvedená činnost je odůvodněna naléhavou potřebou záchrany života zvířat nebo lidí v naléhavých situacích záchranných prací anebo jde o činnosti prováděné podle schváleného projektu pokusů. Zákon má chránit zvířata před bolestí a utrpením, což je stav způsobený jakýmkoliv podnětem nebo zákrokem, kterého se zvíře nemůže samo zbavit a který u zvířete způsobuje bolest, zranění, zdravotní poruchu anebo smrt.

K týrání zvířat se několikrát v různých, často sporných, oblastech vyjadřovala i Ústřední komise pro ochranu zvířat proti týrání, která vydala několik stanovisek, která sice nejsou právně závazná, ale vyjadřuje odborný názor, na který je brán zřetel.

---

³¹ § 4 zákona č. 246/1992 Sb.

K otázce, zda čipování malých plemen psů je či není považováno za týrání zvířat se Ústřední komise pro ochranu zvířat proti týrání vyjádřila záporně. Čipování je pro dospělého psa mnohem méně bolestivé a stresující než tetování. Mírnou bolest, kterou nelze v okamžiku aplikace zcela vyloučit, stejně jako při vakcinaci nebo jiné injekční aplikaci, bohatě vyvažují výhody tohoto způsobu označení.³² Čipem označené zvíře lze snadno identifikovat a v případě úniku zvířete bezodkladně vrátit jeho chovateli. Tím je v mnoha případech zabráněno skutečnému týrání, které s sebou přináší život opuštěného nebo toulavého zvířete, umístění do útulku pro zvířata v nouzi, hledání nového chovatele a v krajním případě smrt.

Další, často diskutovanou otázkou v oblasti týrání zvířat, je používání obojků s elektrickým výbojem, ostnatých obojků a stahovacích obojků bez mechanického omezení úplného zatažení smyčky u psů. Tyto obojky v posledních deseti letech prošly bouřlivým technickým vývojem a nemají již téměř nic společného se svými předchůdci, které používaly mnohem větší intenzitu elektrického proudu a zcela nebo téměř zcela, postrádaly jakékoli regulační prvky. Z důvodu ochrany zvířat a sjednocení standardů byla založena Mezinárodní asociace výrobců elektronických obojků (ECMA), která se touto problematikou důkladně zabývá, a kromě vlastního výzkumu rovněž zadává studie odborným a vědeckým pracovištím. Dnešní moderní výrobky od renomovaných výrobců, sdružených v ECMA, plně respektují šetrné zacházení se zvířaty, a jejich použití v mnoha případech napomáhá nahradit některé tradiční metody výcviku psů, které mohou být ke zvířatům mnohem méně ohleduplné. Ústřední komise pro ochranu zvířat ovšem nadále nesouhlasí s používáním výrobků, které nesplňují technické standardy požadované ECMA, nebo které jsou dokonce vyrobeny svépomocně. Dále ve svém stanovisku zdůrazňuje, že tyto obojky schvaluje pouze v případě výcviku psů, nikoli v rámci svodů a veřejných vystupování a zakazuje nadále používání tzv. elektronických antištěkačů, které mají omezit hlasové projevy psů³³.

Od vzniku zákona na ochranu zvířat proti týrání bylo zakázáno kupírování uší psům, je to považováno za týrání zvířat. Diskutovanou otázkou zůstávalo, zda

³² Ústřední komise pro ochranu zvířat: Stanovisko Rady Ústřední komise pro ochranu zvířat k problematice čipování malých plemen psů, 2006

³³ Ústřední komise pro ochranu zvířat: Stanovisko Ústřední komise pro ochranu zvířat k používání obojků s elektrickým výbojem, ostnatých obojků a stahovacích obojků bez mechanického omezení úplného zatažení smyčky u psů, 2006

mohou být psům kupírovány uši ze zdravotních důvodů. Ústřední komise pro ochranu zvířat si nechala vypracovat znalecký posudek od Prof. MVDr. Jaroslava Konráda, DrSc., soudního znalce v oboru zemědělství-veterinářství, ze kterého vyplývá, že prakticky neexistují takové chorobné stavy, aby kupírování bylo provedeno ze zdravotních důvodů. O skutečnosti, že dosud prováděné kupírování nemělo se zdravotní problematikou nic společného, svědčí i ta skutečnost, že není známo, že by byla kupírována ta plemena psů, u kterých to chovatelský řád nikdy nevyžadoval a přitom dokonce patří mezi plemena nejčastěji zevní otitidou postižená (pudli, španělé), ale naopak plemena, která problematikou uší trpí nejméně, jako doberman, boxer, knírači a další. K otázce, zda se tedy veřejných vystoupení nebo svodu účastnit psi, kterým byli uši kupírovány dle vyjádření chovatele ze zdravotních důvodů se Komise vyjádřila záporně, protože z uvedeného vyplývá, že kupírování uší je pouze zákrok kosmetický, takže by se chovatel při veřejném vystupování dopustil propagace týrání zvířat³⁴. Výjimka se vztahuje na psy, kterým byly uši kupírovány před nabytím účinnosti toho zákona, kdy kupírování nebylo zakázáno. Tato výjimka je ale z hlediska délky života psa v dnešní době již téměř bez významu.

Ústřední komise pro ochranu zvířat vydala také upozornění chovatelům zvířat, aby si uvědomili, že v teplém počasí se sami mohou dopustit týrání zvířat a to tak, když ponechají zvíře např. na nezastíněných pozemcích, autě či balkonech. V autě, i při pootevřeném okénku, se může teplota během 10 minut vyšplhat přes 50 °C a to po delší době může zvířeti přivodit i smrt. Pokud se stane, že zapomeneme své zvíře doma na balkoně nebo v autě, ani policie v tomto případě nemůže zvíře z horka vysvobodit. Policie k tomu, aby mohla vniknout do soukromého objektu, narušit soukromý majetek, otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor (automobil), potřebuje zákonem stanovený důvod. V případě zvířat by tímto důvodem byla hrozící větší škoda na majetku, kterou trestní zákon specifikuje jako škodu dosahující částky nejméně 50 000 Kč. Takového finančního ohodnocení drtivá většina našich zvířecích přátel nedosahuje. Pokud někdo tedy nechá zvíře trpět v horku, vystavuje se nebezpečí postihu za trestný čin týrání zvířat, a to v případě, že zvíře v důsledku

---

³⁴ Ústřední komise pro ochranu zvířat: Stanovisko Ústřední komise pro ochranu zvířat k problematice kupírování uší psů, jejich účasti na veřejných vystoupeních a svodech, a k propagaci týrání zvířat, 2004

jeho úmyslného jednání uhyne, nebo může být taková osoba postižena za přestupek, ať již úmyslný nebo nedbalostní, podle zákona na ochranu zvířat proti týrání³⁵.

Stejně jako týrání zvířat jsou zakázány i jakékoli formy propagace týrání zvířat. Mezi ty patří především vystavování, jiné demonstrace nebo předvádění zvířete, na kterém byl proveden zakázaný „okrasný“ zákrok, na veřejném vystoupení nebo svodu zvířat, a také zveřejnění popisu nebo vyobrazení, které navádí postupům, praktikám chovu nebo výcviku, úpravám vzhledu zvířete a zásahům o jeho zdravotního stavu spojeného s týráním zvířete, pokud v doprovodné informaci není uvedeno, nebo to jinak nevyplývá, že se jedná o činnosti zakázané zákonem na ochranu zvířat proti týrání.

Ústřední komise pro ochranu zvířat je toho názoru, že propagací týrání zvířat se dopustila například firma GSMA, s. r. o., jakožto organizátor akce Americké rodeo tým, že na svých propagačních materiálech uvádí zobrazení jezdce na býkovi. Vyobrazení jízdy na býkovi je propagací týrání zvířat a tedy porušení zákona. V materiálu, který propaguje akci Americké rodeo, která se uskutečnila dne 14. října 2006, se jedná o zveřejnění vyobrazení, které navádí k postupům a zásahům do zdravotního stavu zvířete, které je spojeno s týráním. V materiálu jsou propagovány činnosti, které jsou právními předpisy zakázány, tedy jízda na divokých býcích. Jízda na býcích je v letáčích propagována jako činnost zábavná a určená pro pobavení celé rodiny a to je dle názoru Komise tedy jednoznačně propagace týrání zvířat³⁶.

V případě týrání zvířat jsou příslušné orgány veterinární správy, tedy Krajské veterinární správy a jejich inspektoráty, které vykonávají dozor nad dodržování povinností v oblasti ochrany zvířat a v případě, že zjistí, že dochází k týrání zvířat, informují o tom obec nebo policii, aby mohlo být zahájeno řízení. Příslušní odborní pracovníci veterinární správy nejlépe posoudí, zda skutečně dochází k týrání zvířete, proto je vhodné, aby se lidé, kteří mají podezření o týrání zvířete obraceli na ně. Upozornit příslušné orgány veterinární správy je vhodné také proto, že na

---

³⁵ Ústřední komise pro ochranu zvířat: Upozornění týkající se problematiky utrpení zvířat v horku, 2005

³⁶ Ústřední komise pro ochranu zvířat: Stanovisko Ústřední komise pro ochranu zvířat k propagaci týrání zvířat – reklama na Americké rodeo, 2006

návrh příslušného orgánu veterinární správy může obec správním rozhodnutím nařídit odebrání týraného zvířete, vyžaduje-li to jeho zdravotní stav. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností (v Praze příslušné úřady městských částí) projednávají pak přestupky a správní delikty na úseku ochrany zvířat a ukládají pokuty chovatelům dle zákona na ochranu zvířat proti týrání a orgány Policie České republiky se pak zabývají případy, kdy je podezření, že došlo k trestnému činu týrání zvířat podle ustanovení § 203 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

Ochrany zvířat před týráním se tedy týká především ustanovení § 203 trestního zákona Týrání zvířat, které má tři odstavce. V odstavci prvním je postihováno týrání zvířat v případě, kdy zvíře v důsledku týrání neuhyne a pachatel se již obdobného skutku dopustil. Toto ustanovení ovšem může přinášet určité problémy, které souvisí zejména s tím, že neexistuje centrální evidence přestupků. V současnosti se však již uvažuje o jejím zavedení u vybraných přestupků, mezi něž je zařazené týrání zvířat. Postih potom závisí na tom, kde k přestupku došlo a zda se tedy vůbec zjistí, že určitá osoba již tento přestupek spáchala. Pokud někdo týrá zvíře poprvé, nejedná se o trestný čin, ale o přestupek či jiný správní delikt podle zákona na ochranu zvířat proti týrání. Postih podle odstavce druhého nastupuje v případě, kdy je zvíře utýráno. Vyšší trestní sazba je stanovena v případě, kdy je zvíře utýráno veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném. Problematickou otázkou u tohoto trestného činu je forma zavinění, tedy zda byl čin spáchán úmyslně či z nedbalosti. Ustanovení § 203 trestního zákona je založena na úmyslném zavinění. To znamená, že utýrání zvířete z nedbalosti nemůže být trestným činem, ale pouze přestupkem. Přestupky totiž upravuje zákona na ochranu zvířat proti týrání a ten postihuje zavinění úmyslné i z nedbalosti. Vyplývá to z jeho ustanovení § 1, dle kterého je třeba chránit zvířat, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrcením bez důvodu, pokud byly způsobeny, i kdyby z nedbalosti, člověkem³⁷. O tom, že ustanovení § 203 týrání zvířat můžeme používat pouze při úmyslném trestném činu, potvrdil i svým usnesením Nevyšší soud, který dne 15. listopadu 2000 v neveřejném zasedání projednal stížnost pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti v neprospěch obviněného H. N., proti usnesení

³⁷ J. Spurná, J. Dousek: Zájmové chovy a ochrana zvířat, LexisNexis CZ, s. r. o., Praha 2004, str. 63

Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. května 2000, sp. zn. 1 To 283/2000, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Karviné pod sp. zn. 7 T 127/99. Ministrovi se nelíbilo, že H. N. byl zproštěn obžaloby pro trestný čin týrání zvířat podle § 203, jehož se měl dopustit přeshraničním převozem několika kusů cizokrajných ptáků, které převážel v nevyhovujících podmínkách a bohužel někteří ptáci cestu nepřežili. Jak okresní soud, tak i krajský soud došly k závěru, že panu H. N. se nepodařilo prokázat úmyslného zavinění, nemůžu být tedy za tento trestný čin odsouzen. Nejvyšší soud se ztotožnil s názory nižších soudů a stížnost pro porušení zákona zamítnul, protože pan H. N. se skutečně podle nynější úpravy ustanovení § 203 týrání zvířat nedopustil³⁸. Z hlediska ochrany zvířat se proto uvažuje o zavedení trestného činu týrání zvířat z nedbalosti nebo o trestném činu zanedbání péče o zvíře z nedbalosti. Změna by umožnila více postihů za týrání zvířat. Postih by se ale neuplatňoval v každém případě týrání zvířat z nedbalosti, ale jen v případech závažných³⁹. Divím se, že trestný čin týrání zvířat z nedbalosti v trestním zákoně dosud není.

4.2.3 Toulavá a opuštěná zvířata

Právní úprava toulavých a opuštěných zvířat je často diskutovanou otázkou. Opuštěným zvířetem je zvíře původně v lidské péči, které není pod přímou kontrolou nebo dohledem fyzické osoby nebo chovatele, a ze zjištěných skutečností vyplývá, že ho jeho chovatel opustil s úmyslem se jej zbavit nebo je vyhnal. Příkladem jsou zvířata uvázaná na nějakém místě dlouhou dobu či na opuštěném místě, zvířata pohybující se řadu dní bez svého chovatele a hladovějící. Je tedy zřejmé, že se nejedná o zvíře, které jen dočasně uteklo svému chovateli. Podle zákona na ochranu zvířat proti týrání ale nikdo nesmí zvíře opustit s úmyslem se ho zbavit nebo jej vyhnat, dopustí se jinak přestupku nebo jiného správního deliktu a bude mu uložena pokuta. Podle českého právního řádu je zvíře věc, a proto se na něj vztahuje ustanovení § 135 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, který se týká ztracených a opuštěných věcí. V případě toulavých a opuštěných zvířat je tedy nutno postupovat v souladu s tímto ustanovením. Podle občanského zákoníku, kdo najde opuštěnou věc, je povinen ji odevzdat vlastníkov. Pokud vlastník není

³⁸ www.profipravo.cz/index.php

³⁹ J. Spurná, J. Dousek: Zájmové chovy a ochrana zvířat, LexisNexis CZ s. r. o., Praha 2004, str. 62

znám, předá věc příslušnému státnímu orgánu. Nepřihlásí-li se o ni vlastník do šesti měsíců od odevzdání, připadá věc do vlastnictví státu. Opuštěné zvíře je tedy nutné odevzdat na obecním úřadě, nebo je předat do obecního útulku. Postačí ovšem i oznámení místa nálezu zvířete obci. Nálezce není povinen zvíře odchyťovat. Nekvalifikovaný odchyt by mohl způsobit utrpení nebo ohrozit zdraví zvířete i člověka a proto odchyt zvířat zabezpečují kvalifikované osoby s povolením pro tuto činnost (ustanovení § 39 – § 42 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči) převážně odchytová služba nebo městská policie. Kdo by si ponechal nalezené zvíře, vystavuje se možnosti postihu podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích nebo podle zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Kdo si ponechá opuštěné zvíře, jehož hodnota je vyšší než 5000 Kč, může se dopustit trestného činu zatajení věci podle ustanovení § 254 trestního zákona. Obecní úřad má povinnosti se o zvíře postarat po dobu šesti měsíců. Utrácení opuštěných zvířat po určité době, např. po uplynutí karantény, zákon nedovoluje, nejde-li o zákonem stanovený důvod k usmrcení. V případě zvířat v útulcích přichází jako důvod k usmrcení v úvahu zejména slabost, nevyléčitelná nemoc, těžké poranění, genetická nebo vrozená vada, celkové vyčerpání nebo stáří zvířete, jsou-li pro další přežívání spojeny s trvalým utrpením. V souvislosti s usmrcováním zvířat je častým tématem diskusí pojem regulace populace, který není v předpisech přímo definován. Podle odborných pramenů se regulací populace zvířat rozumí soubor soustavně prováděných opatření, která mají přispět k udržení populace v určité zdravotní a genetické, případně chovatelské kvalitě, zejména mají omezit rizika populace, která skýtá překročením mezí své četnosti v jejím teritoriu, a zabránit vzniku nadměrných škod například šířením nálezů nebo jiných nežádoucích vlivů jejími přemnoženými (často oslabenými) jedinci. Soustavně a včas prováděná regulační opatření mají omezit zejména nepřírozenou nabídku potravních zdrojů a dostupnými prostředky omezit možnost rozmnožování populace. Jejich preventivní charakter má zabránit, aby jejich pozdní uplatňování vedlo k utrpení zvířat a nutnosti likvidace velkého počtu přemnožených jedinců. Jednotlivá „toulavá zvířata“ lze z uvedených důvodů⁴⁰ usmrtit, jen pokud je realizován uvedený soubor opatření vedoucích k regulaci populace. Příkladem regulace populace zvířat

---

⁴⁰ Viz § 5 odst. 2 písm. g zákona č. 246/1992 Sb.

v lidské péči (mezi ně patří i toulavá a opuštěná zvířata, protože se původně jedná o zvířata závislá na bezprostřední péči člověka – pochází ze zájmových nebo hospodářských chovů) je regulace zvířat využívaných pro hospodářské účely, která obvykle vychází z chovatelských podmínek stanovených „Řády chovu“ ve vztahu k plodnosti, dědičnosti a kontrole zdraví (např. usmrcování oslabených nedostatečně vyvinutých, případně nadpočetných, nežádoucích jedinců ve vrhu), regulace populace toulavých zvířat, například populace toulavých (zdivočelých) holubů (toulaví jedinci druhu holub skalní, který je u nás chován v zajetí a je nepůvodní druh v našich podmínkách). Opatření k regulaci by mělo spočívat v trvalém sledování dynamiky populací, jejich návyků, omezení potravních zdrojů, omezení možností rozmnožování nebo podpory a použití přirozených predátorů⁴¹. Důležité je ještě upozornit, že utrácení zvířat smí provádět pouze veterinární lékař, odborně způsobilá osoba k provádění pokusů na zvířatech nebo zletilá osoba pod jejich dohledem. Není tedy možné, aby chovatel sám provedl utracení nemocného zvířete, či nadpočetných kořat nebo štěňat, pokud není odborně způsobilou osobou. Přesto z vlastní zkušenosti vím, že k tomu dochází, zejména na venkově. Osoby provádějící usmrcení zvířete jsou povinny přesvědčit se, že zvíře je podle prokazatelných příznaků mrtvé.

Po uplynutí šesti měsíců se opuštěné zvíře stává majetkem státu, který péči zajišťuje prostřednictvím Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových. V případě opuštěných zvířat je tato péče zajišťována převážně útulky, ale z hlediska pohody zvířat je žádoucí, aby zvíře bylo co nejdříve předáno do opatrování potenciálnímu novému chovateli. I v průběhu šesti měsíců může obec předat toulavé zvíře do péče jiné osobě, a to například na základě smlouvy o opatrování, současně však musí nového chovatele obec upozornit na povinnost zvíře vrátit původnímu chovateli, pokud se o zvíře před uplynutím doby přihlásí. Po uplynutím doby je zvíře takové osobě obvykle darováno a osoba se stává vlastníkem zvířete. Obec tedy zabezpečuje péči o zvíře na základě spolupráce s útlkem provozovaným organizací nebo sdružením na ochranu zvířat nebo soukromým útlkem. V souvislosti se soukromými útlky vyzvala Ústřední komise pro ochranu zvířat obce, aby zvážily některých možností stanovených ve vyhlášce

⁴¹ J. Spurná, J. Dousek: Zájmové chovy a ochrana zvířat, LexisNexis CZ s. r. o., Praha 2004, str. 42

a osvobodily od poplatků i jiné subjekty, než jsou osoby provozující útulek zřízený obcí pro ztracené nebo opuštěné psy, ale i soukromé útulky, které s obcí spolupracují. Důvodem této výzvy je skutečnost, že zákon č. 229/2003 Sb. stanoví, že poplatek ze psů od 1. 1. 2004 platí držel psa. Držitel psa je fyzická nebo právnická osoba, která má trvalý pobyt nebo sídlo na území České republiky. Dle zákona bude od poplatků ze psů osvobozen držitel psa, kterým je osoba provozující útulek zřízený obcí pro ztracené nebo opuštěné psy. Zákon tedy nestaví, kromě výše uvedeného, možnost osvobození od poplatku pro soukromé útulky pro ztracené nebo opuštěné psy.

Dále může obec v souladu s ustanovením § 13b odst. 1 písm. b) zákona na ochranu zvířat proti týrání provést finanční nebo jiné zvýhodnění osob, které se ujaly péče o toulavé nebo opuštěné zvíře, zejména psa nebo kočku. Zvýhodnění může spočívat ve snížení nebo prominutí poplatku ze psa, v poskytování příspěvků na chov a výživu zvířete, poskytování krmiva apod. Zvýhodnění se může týkat jak osob, které zabezpečují péči o psa nebo kočku, ale také osob, které se ujaly například péče o toulavé hospodářské zvíře. Zvýhodnění se přirozeně týká pouze osob, které zabezpečují péči o zvířata ve spolupráci s obcí, a nikoliv osob, které se dopustily přestupku nebo trestného činu tím, že si zvíře neoprávněně přisvojili.

Toulavým zvířetem je zvíře v lidské péči, které není pod trvalou kontrolou nebo dohledem fyzické osoby nebo chovatele a které se pohybuje volně mimo své ustájení, výběhové prostory nebo mimo domácnost svého chovatele⁴². Jedná se především o zvířata, která jejich chovatel nezabezpečil proti úniku např. může jít o volně pobíhající psy. Jde tedy o situaci, kdy chovatel nehodlá zvíře opustit či se jej zbavit, ale zvíře jen dočasně uteklo svému chovateli. Významné v této souvislosti je evidence zvířat, která umožní návrat toulavého zvířete k jeho chovateli, aniž by zvíře muselo skončit v útulku jako zvíře opuštěné. Každý má povinnost zajistit opatření proti úniku zvířat, neučiní-li tak, poruší zákon o ochraně zvířat proti týrání. Podle ustanovení § 13 tohoto zákona je každý povinen zabezpečit zvířeti v zájmovém chovu přiměřené podmínky pro zachování jeho fyziologických funkcí a zajištění jeho biologických potřeb tak, aby nedocházelo k bolesti, utrpení nebo poškození zdraví zvířete, a učinit opatření proti úniku zvířat. Zabránit úniku zvířat

---

⁴² § 3 písm. h zákon č. 246/1992 Sb.

je důležité mimo jiné pro bezpečnost zvířat například možnosti sražení autem apod. Zákon výslovně nedefinuje, co je únik zvířete a jakým způsobem je nutno tomuto úniku zabránit. Zákon ani nedefinuje, jaká opatření proti úniku má chovatel učinit, nebo jaká opatření jsou považována za vhodná či dostatečná. Proto je vždy třeba posuzovat zabezpečení zvířete s ohledem na okolnosti jednotlivého případu. Únik lze tedy vykládat tak, že se jedná o vzdálení se zvířete ze sféry ovladatelnosti zvířete jeho chovatelem, kdy chovatel není schopen své zvíře ovládat a určovat jeho chování. Je věcí chovatele, jak zabezpečí, aby zvíře neuniklo.

K úniku zvířat své vyjádřila i Ústřední komise pro ochranu zvířat, která například volně pobíhajícího psa nepovažuje za únik, dále se vyjádřila i k nereálnosti zabezpečení úniku například holubů, dravců nebo některé kočky chované v zájmových chovech. Pro taková zvířata je pohyb bez dozoru chovatele zcela přirozený a mnohdy by ani nebylo možné dozor nad takovým zvířetem neustále vykonávat⁴³.

Zvláštní úpravu toulavých zvířat má zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, který obsahuje ustanovení o usmrcování toulavých zvířat. Zákon říká, že myslivecká stráž a myslivecký hospodář jsou oprávněni usmrcovat v honitbě toulavé psy, kteří mimo vliv svého vedoucího ve vzdálenosti větší než 200 m od nejbližší nemovitosti sloužící k bydlení pronásledují zvěř, pokud je tato nemovitost umístěna na oploceném pozemku, počítá se vzdálenost od jeho oplocení. Toto oprávnění se nevztahuje na psy ovčáckých a loveckých plemen, na psy slepecké, zdravotnické, záchranářské a služební. Myslivecká stráž a myslivecký hospodář jsou rovněž oprávněni usmrcovat kočky potulující se v honitbě ve vzdálenosti větší než 200 m od nejbližší nemovitosti sloužící k bydlení. Myslivecká stráž a myslivecký hospodář jsou též oprávněni usmrcovat další zvířata škodlivá myslivosti, zdivočelá domácí zvířata a volně se pohybující zvířata z farmových chovů zvěře.

4.2.4 Pokusná zvířata

Pokusným zvířetem se rozumí zvíře, včetně volně žijícího zvířete, které je nebo má být použito k pokusům⁴⁴ a pokusem je jakékoliv použití zvířete k pokusným nebo jiným vědeckým účelům, které u zvířete vyvolá nebo je způsobilé vyvolat bolest

⁴³ Ústřední komise pro ochranu zvířat: Stanovisko Ústřední komise pro ochranu zvířat k úniku některých druhů zvířat, 2005

⁴⁴ § 3 písm. j zákona č. 246/1992 Sb.

nebo utrpení, anebo které může vést k trvalému poškození nebo ke ztížení přirozeného způsobu života zvířete, anebo které v důsledku provedených zákroků nebo provedených úkonů vede nebo může vést k tomu, aby se zvíře s takovýmto poškozením narodilo, za pokus se považují i případy, kdy bylo u zvířete vyloučeno utrpení nebo trvalé poškození úspěšným použitím prostředků pro celkové nebo místní znecitlivění, prostředků snižujících bolest nebo jiných metod. Veterinární léčebné, preventivní a diagnostické úkony, inseminace a přenos embryí, porážení zvířat nebo označování zvířat v chovu se podle zákona na ochranu zvířat proti týrání nepovažuje za pokus. Za pokusy na zvířatech se dále nepovažují biologické testace sledující vliv změny jednotlivých složek krmné dávky, nebo srovnávací pokusy různých skupin zvířat a pokusy sledující výtěžnost zvířat, prováděné podle zvláštního právního předpisu, při kterých je sledována během života v obvyklých podmínkách chovu pouze hmotnost zvířat, nejsou omezovány jejich fyziologické funkce nebo biologické potřeby a neprovádí se krvavé nebo jinak bolestivé zákroky.

Na pokusech na zvířatech jsou postaveny základy fyziologie, endokrinologie, imunologie, chemoterapie, jinak řečeno základy celé moderní medicíny. Je potřeba si uvědomit, že pokusy jsou neodmyslitelnou součástí moderní medicíny. Nebýt těchto pokusů, nebyl by objeven například penicilin, který zachránil mnoho lidských životů. I v publikaci Rady pro mezinárodní organizace činné v lékařských vědách (Council for International Organization for Medical Science, CIOMS) se říká: „ V řadě oblastí biomedicínického výzkumu zůstanou pokusy na zvířatech – přinejmenším v dohledné budoucnosti – nepostradatelné. Intaktní zvíře je totiž víc než sumou izolovaných buněk, funkcí, tkání a orgánů. V těle probíhá řada navzájem propojených procesů, které nemohou být modelovány pomocí biologických, či dokonce nebiologických alternativních metod.“ Proto není cílem zakázat pokusy na zvířatech, ale provádět jen pečlivě připravené pokusy na co nejmenším počtu zvířat, za co nejlepších podmínek. To je často vyjadřováno sloganem „ tří R“ refinement, reduction, replacement.

Pokusy na zvířatech jsou v českém právním řádu upraveny v zákoně na ochranu zvířat proti týrání v části páté. Je zde uvedeno, že pokusy se mohou provádět pouze za účelem ověření vědecké domněnky a získání nových poznatků, stanovení

diagnózy, vývoje a ověřování biologického produktu včetně zjištění jeho účinku a získání výrobku toho charakteru, testace, zkoumání reakcí zvířete včetně jeho metodického sledování ve volné přírodě, výuky, vývoje a ověřování léčiv, veterinárních technických prostředků nebo veterinárních přípravků⁴⁵. Tyto pokusy jsou povoleny jen po ověření, že poznatky nelze získat jinými metodami nebo postupem a je-li cíl pokusů eticky opodstatněn a jsou k tomu nezbytné důvody. Tak například používání zvířat k pokusům zkoušení zbraní, bojových látek nebo municí či za účelem vývoje nebo zkoušení kosmetických látek nebo přípravků je zakázáno. Jako pokusná zvířata se nejčastěji používají laboratorní myši, potkani, morčata, králíci apod. V roce 2005 bylo k pokusům celkem využito 353 995 zvířat, z toho 87 478 laboratorních myší, 41 971 laboratorních potkanů, 4 213 morčat, 5 716 laboratorních králíků atd⁴⁶. Toulavá a opuštěná zvířata k pokusům být používána nesmějí.

Pokusy se mohou provádět jen v uživatelských zařízeních, kterým bylo ústřední komisí uděleno oprávnění. To je uděleno jen zařízením, které provádí svou činnost kvalifikovaným personálem a má vybavení vyhovující pro příslušný druh a množství pokusných zvířat. Akreditace se uděluje na dobu určitou, při prvním udělení nejdéle na 3 roky, při každém dalším udělení akreditace nejdéle na dobu 5 let. V těchto zařízeních se provádí kontroly, jakým způsobem je se zvířaty zacházeno, zda jsou dodrženy všechny podmínky. V roce 2005 bylo provedeno 93 kontrol týkajících se 120 067 zvířat. Nápravná opatření byla uložena ve 3 případech a týkala se 142 laboratorních zvířat. Pokusy na zvířatech byly kontrolovány 106 krát, z toho výuka s použitím zvířat byla kontrolována 18 krát. Nápravná opatření byla uložena v 9 případech a týkala se 610 zvířat⁴⁷.

V zákoně je podrobně stanoveno, jakým způsobem se musí se zvířaty zacházet. Musí být umístěna v prostoru, kde jsou používány materiály a prostředky, které jsou pro pokusná zvířata zdravotně nezávadné, nedráždivé a nenarušují jejich pohodu, způsobem prospěšným jejich zdravotnímu stavu a pohodě, za vhodných podmínek prostředí a při umožnění volnosti pohybu a aby se jim dostávalo náležitě péče, zdravotně nezávadných krmiv a vody, která neohrožuje jejich zdravotní stav.

⁴⁵ § 15 zákona č. 246/1992 Sb.

⁴⁶ Státní veterinární správa České republiky : Informační bulletin č. 4/2006, str. 14

⁴⁷ Státní veterinární správa České republiky: Informační bulletin č. 4/2006, str. 15

Pracovníci musí zajistit objekt před únikem chovaných zvířat a vniknutím jiných živočichů a vyloučit přístup nepovolaných osob nebo osob, které jsou nemocní nebo mají příznaky chorob přenosných na pokusná zvířata. Musí také provádět náležitou dokumentaci, jako vést evidenci zootechnickou a o kontrole zdravotního stavu zvířat, o kontrole objektu a prostor, kde jsou zvířata umístěna, a o hodnotách mikroklimatu zjištěných při pravidelných kontrolách nebo záznamy automatických registračních přístrojů, o dezinfekci dopravních prostředků a přepravních obalů určených k přepravě a přemístování zvířat, o dovozu a vývozu zvířat ze zahraničí a způsobu označování nakoupených nebo prodaných zvířat, která obsahuje údaje o zemi původu, o chovném, dodavatelském nebo uživatelském zařízení a o původu zvířat, o původu a označení psů, koček a lidoopů, včetně údajů o chovném, dodavatelském nebo uživatelském zařízení, ze kterého nebo do kterého byli jedinci těchto druhů dodáni, s vyznačením data přepravy či umístění, o odborné způsobilosti zaměstnanců. Tyto záznamy jsou uživatelská zařízení povinna uchovávat po dobu 3 let.

4.2.5 Zvířata v zájmovém chovu

Zvířetem v zájmovém chovu je zvíře, u kterého hospodářský efekt není hlavním účelem chovu, a to buď chované v prostorách k tomu určených nebo v domácnosti, jehož chov slouží především zájmové činnosti člověka, nebo zvíře sloužící člověku jako jeho společník. Zvířaty v zájmovém chovu jsou tedy především „domácí mazlíčci“ (psi, kočky, fretky, morčata, papoušci, želvy, křečci atd.). Zvířata v zájmovém chovu jsou i zvířata, která jsou chována v rámci zájmové činnosti člověka pro jeho osobní potřebu a spotřebu, například ovce, prasata, králíci, slepice, koně atd.. I v těchto případech se jedná o zvíře v zájmovém chovu, neboť hospodářský efekt, tedy využití za účelem podnikání, není hlavním účelem chovu těchto zvířat⁴⁸.

Každý je povinen zabezpečit zvířeti v zájmovém chovu přiměřené podmínky pro zachování jeho fyziologických funkcí a zajištění jeho biologických potřeb tak, aby nedocházelo k utrpení, bolesti nebo poškození zdraví zvířete, a učinit opatření proti úniku zvířat. Zvíře nesmí být chováno jako zvíře v zájmovém chovu, jestliže

---

⁴⁸ J. Spurná, J. Dousek: Zájmové chovy a ochrana zvířat, LexisNexis CZ s. r. o., Praha 2004, str. 17

nejsou zabezpečeny přiměřené podmínky pro zachování jeho fyziologických funkcí a zajištění jeho biologických potřeb nebo jestliže se zvíře nemůže adaptovat, přestože tyto podmínky zabezpečeny jsou.

Každý, kdo chová zvíře v zájmovém chovu nebo se ujal toulavého, případně opuštěného zvířete, odpovídá za jeho zdraví a dobrý stav, za splnění této povinnosti se považuje i oznámení místa nálezů obci nebo předání toulavého, případně opuštěného zvířete do útulku.

Je zakázáno chovat zvířata v zájmových chovech, jestliže chovatel nebo občan vytvořit takové podmínky chovu, že v dalších generacích zvířat na základě dědičnosti budou zvířatům chybět části těla nebo orgány nebo budou-li orgány zvířat funkčně nezpůsobilé anebo znetvořené. Zákon tedy zakazuje tzv. týrání chovem, ke kterému může docházet v některých případech šlechtění.

Cíl chránit zvířata před tím, aby se nestávala nechtěnými dárky nebo aby nebyla pořizována neuváženě a nevhodnými osobami, má také ustanovení § 13 odst. 4 zákona na ochranu zvířat proti týrání, které říká, že zvíře v zájmovém chovu nesmí být prodáno nebo darováno osobě mladší 15 let bez souhlasu jejích rodičů nebo jiné osoby mající k uvedené osobě mladší 15 let rodičovskou zodpovědnost, která byla pravomocným rozhodnutím soudu zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo již byla pravomocným rozhodnutím soudu způsobilost k právním úkonům omezena, bez souhlasu jejího opatrovníka.

S chovem zvířat v zájmových chovech souvisí některá ustanovení občanského zákoníku. Jednak ustanovení § 135, o němž je pojednáno výše a dále ustanovení § 127, podle kterého se vlastník zvířete musí zdržet všeho, čím by nad míru přiměřenou poměrům obtěžoval jiného nebo čím by vážně ohrožoval výkon jeho práv (například hlukem).

Ustanovení § 13 zákona č. 246/1992 Sb. se zabývá také chovem nebezpečných druhů zvířat. Již bylo uvedeno, že nebezpečným druhem zvířete je podle zákona druh zvířete, který vzhledem ke svým biologickým vlastnostem má zvláštní nároky na zacházení, umístění, krmení, napájení, případně ošetřování, je běžně způsobilý ohrozit zdraví nebo život člověka. Nebezpečné druhy zvířat jsou běžně způsobilé ohrozit zdraví nebo život člověka především tehdy, pokud je s nimi zacházeno neodborným způsobem a není jim poskytována odpovídající péče. V případě

většiny těchto druhů zvířat se jedná o zvířata původně volně žijící, jejichž populace se udržuje v přírodě samovolně, ale která jsou chována v zajetí. Seznam nebezpečných druhů zvířat je uveden ve vyhlášce č. 75/1996 Sb. K chovu nebezpečných druhů zvířat je potřeba povolení, za které se vybírá poplatek podle zákona č. 634/2004 Sb., o správě daní a poplatků.

4.2.6 Volně žijící zvířata

Volně žijícím zvířetem je zvíře, patřící k druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i v případě jeho chovu v zajetí. Chovem v zajetí je například chov v zoologické zahradě, chov hospodářského zvířete, chov zvířete v zájmovém chovu i chov pokusného zvířete. Toto ustanovení znamená, že například zvířata v zoologických zahradách, která se jinak vyskytují volně v přírodě, jsou volně žijícími zvířaty, přestože jsou chována v zajetí. V případě volně žijících zvířat ve farmových chovech (například farmové chovy jelenovitých) se jim poskytuje ochrana jako zvířatům hospodářským. Jestliže je původně volně žijící zvíře chováno jako zvíře v zájmovém chovu, poskytuje se mu rovněž ochrana jako těmto zvířatům podle příslušných ustanovení zákona.

Jak již bylo zmíněno, je zakázáno lovit volně žijící zvířata a odchylovat nebo usmrcovat je pomocí ok, tluček, sítí, smyček, pytláckých ok, harpuny, čelistovitých pastí, jedovatých návnad a jedů v jakýchkoliv formách včetně plynování, do jestřábích košů a pomocí lepu, výbušnin, luků, samostřílů, elektrického proudu apod.⁴⁹ Zakázané způsoby lovu jsou dále uvedeny v zákoně č. 449/2001 Sb., o myslivosti. Povolené druhy lovu jsou dále uvedeny v prováděcích vyhláškách č. 152/2006 Sb., o odchylném postupu při ochraně ptáků a výjimce ze základních ochranných podmínek zvláště chráněných druhů ptáků pro jejich značení a č. 294/2006 Sb., o odchylném postupu pro usmrcování špačka obecného k zákonu č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

4.2.7 Kontrola, dozor, sankce

Někteří chovatelů nepostupují v souladu s ustanoveními právních předpisů, nedodržují povinnosti a omezení stanovené těmito předpisy. V takovém případě nastupují sankce za porušení zákona. Tyto sankce mají jednak represivní charakter,

---

⁴⁹ Viz § 14 zákon č. 246/1992 Sb.

jednak mohou plnit preventivní úlohu ve vztahu k dalším chovatelům, aby se nedopouštěli porušení zákona. V případě týrání zvířat je preventivní role a informovanost veřejnosti zvláště důležitá. Újmu způsobenou zvířeti na jeho zdraví je těžké napravit.

V případě porušení povinností stanovených zákonem na ochranu zvířat proti týrání bude fyzická osoba, která je podnikatelem, nebo právnická osoba postížena za správní delikt. Fyzická osoba bude potrestána za přestupek. Od 1. března 2004 došlo k e zvýšení pokut, které je možno uložit v důsledku porušení zákona. Původní částky byly stanoveny v roce 1992 a jejich výše již neodpovídala současnému stavu. Fyzické osobě, která je podnikatelem, nebo právnické osobě lze uložit pokutu do výše 100 000 Kč, v případě hrubého porušení povinnosti lze uložit pokutu až do výše 500 000 Kč. Fyzické osobě lze uložit pokutu do výše 20 000 Kč nebo 30 000 Kč v závislosti na povaze přestupku. Vždy je také možné uložit zákaz činnosti. Zákaz činnosti může především spočívat v zákazu činnosti spočívající v chovu zvířat. Toto ustanovení má zabránit tomu, aby zvířata i nadále chovala osoba, která se dopustila jejich týrání. Zákaz činnosti je v řadě případů účinnějším prostředkem k ochraně zvířat než zdlouhavé vymáhání pokut od chovatelů, kteří nemají dostatek finančních prostředků.

K ochraně zvířat proti týrání je určeno také zvláštní opatření podle ustanovení § 28a zákona na ochranu zvířat proti týrání. Zvláštní opatření provádí na návrh krajské veterinární správy obecní úřad obce s rozšířenou působností, a to správním rozhodnutím. Tato úprava byla zvolena z toto důvodu, že zásah do vlastnických práv k jakékoliv věci, tedy i ke zvířeti, je otázkou velmi citlivou a složitou. Z důvodu právní jistoty fyzických a právnických osob je proto zásah do vlastnického práva, tedy umístění týraného zvířete do náhradní péče, či další podobné opatření, možné pouze na základě správního rozhodnutí. Jako zvláštní opatření je především možné nařídít a zajistit umístění týraného zvířete do náhradní péče, vyžaduje-li to jeho zdravotní stav nebo pokud je opakovaně týráno. Týrané zvíře může být umístěno do útulku pro zvířata, do stanice pro handicapované živočichy nebo může péči o něj zajistit fyzická osoba na základě smlouvy uzavřené

s obcí. Rovněž lze také chovateli nařídit pozastavení činnosti při které dochází k týrání zvířat podle ustanovení § 28a do doby odstranění závad⁵⁰.

Týrání, poškození zdraví zvířete nebo utýrání není vždy posuzováno jako přešůpek nebo správní delikt, ale může být také trestným činem, jsou-li naplněny všechny znaky trestného činu podle zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, o kterém je již pojednáno výše.

Dozor nad touto problematikou provádí svými inspektory krajské veterinární správy ve 13 krajích ČR a Městská veterinární správa v Praze. Za rok 2005 bylo celkem provedeno 13 911 dozorových akcí. Celkem v 611 případech byla uložena nápravná opatření, která se týkala 201 533 zvířat. Počet podaných podnětů k zahájení správního řízení obecními úřady obcí s rozšířenou působností se zvýšil proti roku 2004 z 285 podnětů na 352 případů. Podle údajů Ministerstva spravedlnosti v ČR bylo v roce 2005 pro týrání zvířat stíháno 16, obžalováno 12, ve zkráceném přípravném řízení 3, navrženo k potrestání 3 a odsouzeno 15 osob.⁵¹

4.2.8 Organizace státní správy

Orgány ochrany zvířat jsou podle ustanovení § 19 zákona na ochranu zvířat proti týrání Ministerstvo zemědělství, Ústřední komise pro ochranu zvířat, orgány veterinární správy a jiné ústřední orgány státní správy a obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Ve vymezeném rozsahu jsou orgánem ochrany zvířat také obce.

Ministerstvo zemědělství především stanoví hlavní úkoly na úseku ochrany zvířat a organizuje, řídí a kontroluje jejich plnění, také řídí výkon státní správy na úseku ochrany zvířat.

Ústřední komise pro ochranu zvířat zejména projednává, koordinuje a kontroluje plnění úkolů ochrany volně žijících zvířat, hospodářských a pokusných zvířat a zvířat v zájmových chovech včetně zvířat v zoologických zahradách a předkládá příslušným státním orgánům návrhy na nezbytná opatření, schvaluje z hlediska dodržování tohoto zákona řády ochrany zvířat při chovu, řády ochrany zvířat při svodu nebo veřejném vystoupení a vykonává řadu dalších činností stanovených zákonem na ochranu zvířat proti týrání.

⁵⁰ J. Spurná, J. Doušek: *Zájmové chovy a ochrana zvířat*, LexisNexis CZ s. r. o., Praha 2004, str. 61

⁵¹ Státní veterinární správa České republiky: *Informační bulletin č. 4/2006*, str. 2

Krajské veterinární správy zejména vykonávají dozor nad dodržováním povinností uložených zákonem chovatelům a ostatním fyzickým a právnickým osobám, vydávají, mění nebo odnímají rozhodnutí o povolení chovu nebezpečných druhů zvířat, a to jedinců i skupin, na základě kontrolního zjištění ukládají nápravná opatření chovatelům a ostatním fyzickým a právnickým osobám, podávají podněty obecním úřadům obcí s rozšířenou působností k projednávání přestupků a správních deliktů vyplývajících z porušení povinností uložených chovatelům a ostatním fyzickým nebo právnickým osobám zákonem na ochranu zvířat proti týrání.

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností projednávají přestupky na úseku ochrany zvířat, projednávají správní delikty podle ustanovení § 27 zákona na ochranu zvířat proti týrání a provádějí zvláštní opatření podle ustanovení § 28a zákona v součinnosti s příslušným orgánem Policie České republiky.

Obce také mohou zřizovat, provozovat a rušit útulky pro zvířata. Rovněž mohou obecně závaznou vyhláškou upravit pravidla pro pohyb psů na veřejném prostranství a vymežit prostory pro volné pobíhání psů. Úpravou pravidel pro pohyb psů na veřejném prostranství je míněno jak ustanovení podmínek, za nichž se psi na veřejném prostranství mohou pohybovat, tak stanovení výslovného zákazu ve vztahu k určitým konkrétním místům. Stanovení pravidel pro pohyb psů, tedy stanovení například povinnosti vést psa na vodítku, opatřit jej náhubkem, odstraňovat po něm exkrementy do určených nádob, je dostatečným opatřením pro zabezpečení veřejného pořádku v obci a pro ochranu života a zdraví lidí a zvířat. Samozřejmě není možné namítat nic proti tomu, vyloučí-li se přístup psů a případně dalších zvířat na dětská hřiště, sportoviště, pískoviště, na hromadné sportovní a kulturní akce s velkou koncentrací lidí, z důvodu využívání určitých ploch pro rekreační a odpočinkové aktivity, atd.⁵² Důležitým kritériem je, zda se jedná o veřejné prostranství, a je tedy možné ve vztahu k takovému místu pravidla upravit. Vždy je ale nutné v případech, kdy je stanovena povinnost vést psa na vodítku na všech veřejných prostranstvích s výjimkou určených ploch, v obecně závazné vyhlášce vymežit dostatečné a dobře přístupné prostory pro volné pobíhání psů.

---

⁵² J. Spurná, J. Dousek: Zájmové chovy a ochrana zvířat, LexisNexis CZ s. r. o., Praha 2004, str. 56

Prostory pro volné pobíhání psů by měly být označeny upozorněním na volně pobíhající psy, aby se například cyklisté, běžci nebo děti byli vědomi možnosti setkání s volně pobíhajícími psy. Je možné stanovit pravidla pro pohyb psů v těchto prostorech, např. v provozním řádu.

Oprávnění obce související s ochranou toulavých a opuštěných zvířat upravuje ustanovení § 13b zákona na ochranu zvířat proti týrání. Obec může k regulaci toulavých a opuštěných zvířat provést informační, osvětové a jiné účelově cílené preventivní aktivity, zaměřené na prohloubení odpovědného chování člověka k zvířatům, zejména k zvířatům v lidské péči.

Důležité je, že obec může provést také trvalé označování všech psů v obci prostředky, které způsobují při aplikaci jen mírnou či přechodnou bolest, zejména tetování nebo identifikace čipem, a evidenci jejich chovatelů. Jedná se o oprávnění, které bylo zavedeno zákonem č. 77/2004 Sb. od 1. března 2004.

Obec může podporovat činnosti k uskutečnění regulace populace omezováním nekontrolovaných zdrojů potravy a neplánovaného rozmnožování psů a koček podporováním jejich sterilizace. Regulování populace zvířat v lidské péči a volně žijících zvířat je jedním z důvodů k usmrcení stanovených v ustanovení § 5 odst. 2 zákona na ochranu zvířat proti týrání. Regulací populace zvířat se rozumí soubor soustavně prováděných preventivních opatření, která mají přispět k udržení populace zvířat v určité zdravotní, genetické, popřípadě chovatelské kvalitě. Tato opatření mají zejména omezit rizika, která mohou nastat, jestliže je překročena mez početnosti populace v jejím teritoriu, a zabránit vzniku utrpení zvířat a nadměrných škod, například šíření nálezů nebo jiných nežádoucích vlivů jejími přemnoženými a často oslabenými příslušníky. Rozhodně je jednodušší nechat vykastrovat jedno zvíře než řešit problémy s jeho množícím potomstvem.

4.3 Nepřímá ochrana

4.3.1 Ochrana volně žijících živočichů

Ochranou volně žijících živočichů se zabývá zákon č. 114/1992, o ochraně přírody a krajiny. Volně žijící živočich je jedinec živočišných druhů, který se vyskytuje v přírodě a není v přímé péči člověka. Účelem zákona je za účasti příslušných

krajů, obcí, vlastníků a správců pozemků přispět k udržení a obnově přírodní rovnováhy v krajině, k ochraně rozmanitostí forem života, přírodních hodnot a krás, k šetrnému hospodaření s přírodními zdroji a vytvořit v souladu s právem Evropských společenství v České republice soustavu Natura 2000⁵³. Všechny druhy živočichů jsou chráněny před zničením, poškozováním, sběrem či odchytem, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí. Druhy, které jsou ohrožené nebo vzácné, lze vyhlásit za zvláště chráněné. Dělí se na kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené, jejich seznam stanoví ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem. Zvláště chránění živočichové jsou pak chráněni ve všech svých vývojových stádiích. Chráněna jsou jimi užívaná přirozená i umělá sídla a jejich biotop. Vybrané živočichy, kteří jsou chráněni i uhynulí, stanoví ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem. Je zakázáno škodlivě zasahovat do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů, zejména je chytat, chovat v zajetí, rušit, zraňovat nebo usmrctvat. Není dovoleno sbírat, ničit, poškozovat či přemisťovat jejich vývojová stadia nebo jimi užívaná sídla. Je též zakázáno je držet, chovat, dopravovat, prodávat, vyměňovat, nabízet za účelem prodeje nebo výměny⁵⁴.

Ministerstvo životního prostředí přijala vyhlášku č. 152/2006 Sb., o odchylném postupu při ochraně ptáků a výjimce ze základních ochranných podmínek zvláště chráněných druhů ptáků pro jejich značení, přijaté na základě zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Tato vyhláška stanovuje odchylný postup při ochraně druhů ptáků, kteří volně žijí na evropském území členských států Evropských společenství pro jejich odchyt ve smyslu ustanovení § 5a odst. 1 písm. a zákona č. 114/1992 Sb. a povoluje výjimku pro odchyt a rušení jedinců a zvláště chráněných druhů ptáků ve smyslu ustanovení § 50 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb. na území České republiky. Odchylný postup a výjimka se stanovuje pro účely výzkumu ekologie, migrace a prostorové aktivity ptáků prostřednictvím značení jejich jedinců⁵⁵.

⁵³ Viz § 1 zákona č. 114/1992 Sb.

⁵⁴ § 50 odst. 2 z. č. 114/1992 Sb.

⁵⁵ § 1 vyhláška č. 152/2006 Sb.

Při odchytu ptáků může osoba postupující podle této vyhlášky použít pouze metodu odchytu do nárazových sítí, odchytu do sklopek a přímého odchytu nevzletných mládřat. Manipulace s odchycenými ptáky je možná pouze po dobu nezbytnou k naplnění účelu odchylného postupu a výjimky, zejména pro určení druhu, pohlaví a stáří, pořízení dokumentace, zjištění biometrických charakteristik a označení ptáka. Tento odchylný postup může být použit na všechny druhy ptáků po celý kalendářní rok na území České republiky, podmínkou uplatnění odchylného postupu je ale členství kroužkovatele v občanském sdružení, jehož hlavním cílem je přispívání k výzkumu ekologie ptactva a jeho ochrana.

Značení ptáků se provádí pomocí standardních kovových ornitologických kroužků s nápisem „N. MUSEUM PRAHA“, které je možno doplnit přídatným způsobem značení barevnými ornitologickými kroužky.

Při manipulaci s ptáky odchycenými pomocí nárazových sítí či sklopek je kroužkovatel povinen vyprostit ptáky z odchyťových zařízení ihned po zjištění jejich odchytu, držet ptáky jemně, zlehka, ale tak, aby byli dostatečně fixováni a nedošlo k poranění jejich končetin, značit odchycené ptáky, včetně získání základních charakteristik, popřípadě pořízení dokumentace bezprostředně po jejich vyproštění z odchyťových zařízení nebo je, v případě odchytu více ptáků najednou, nejprve vložit do standardních typů sáčků a označit bezprostředně po vyproštění a zajištění všech odchycených ptáků. Sáčky musí být dostatečně velké a vyrobené z nápadné prodyšné látky. Ptáci nesmí být vkládáni do mokrých sáčků a do jednoho sáčku je možno vložit pouze jednoho ptáka. Vypustit označené ptáky je třeba nejbližší místu, kde byli odchyceni, přičemž nesmí být vypouštění směrem na volnou vodní hladinu, k frekventovaným komunikacím a lidským obydlím.

Ve vyhlášce je dále upraveno v ustanovení § 5 zvláštní postup při manipulaci s mládřaty v hnízdech a dále vyhláška obsahuje přílohu, kde jsou vyjmenovány druhy ptáků, které nelze značit na hnízdech a v jejich bezprostředním okolí, kterým je taková vzdálenost od hnízda, při níž přítomnost kroužkovatele narušuje přirozené chování ptáků při hnízdění.

4.3.2 Ochrana zvířat v rámci veterinární péče

Jedním z nejdůležitějších právních předpisů, který se nepřímo zabývá ochranou zvířat je zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon. Upravuje péči o zvířata, především o jejich zdraví, tedy oblast veterinární péče. Veterinární zákon stanoví požadavky veterinární péče na chov a zdraví zvířat a na živočišné produkty, upravuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob, soustavu, působnost a pravomoc orgánů vykonávajících státní správu v oblasti veterinární péče, jakož i některé odborné veterinární činnosti a jejich výkon. Stanovením požadavků veterinární péče na chov a zdraví zvířat veterinární zákon také poskytuje ochranu zvířatům a směřuje k zajištění jejich pohody. Veterinární péče podle tohoto zákona totiž zahrnuje péči o zdraví zvířat a jeho ochranu, zejména předcházení vzniku a šíření nálezů a jiných onemocnění zvířat a jejich zdolávání, ochranu zdraví lidí před nemocemi přenosnými ze zvířat na člověka.

Podle veterinárního zákona je chovatelem každý, kdo zvíře nebo zvířata vlastní nebo drží anebo je pověřen se o ně starat, ať již za úplatu nebo bezúplatně, a to i na přechodnou dobu. Tato definice je tedy velmi blízká definici obsažené v zákoně na ochranu zvířat proti týrání.

V části druhé „Zdraví zvířat a jeho ochrana“ veterinární zákon stanoví právě chovatelům řadu povinností. Tyto povinnosti se vztahují i na chovatele zvířat v zájmových chovech. Mezi tyto povinnosti patří povinnost chovat zvířata způsobem, v prostředí a podmínkách, které vyžadují jejich biologické potřeby, fyziologické funkce a zdravotní stav, a předcházet poškození jejich zdraví, sledovat zdravotní stav zvířat, v odůvodněných případech jim včas poskytovat první pomoc a požádat o odbornou veterinární pomoc, zajistit, aby byli psi a některá další zvířata držena v zajetí, zejména liška, jezevec, kuna, ve stáří od 3 měsíců do 6 měsíců a poté vždy jednou za rok očkováni proti vzteklině. Chovatel je dále povinen bránit vzniku a šíření nálezů a jiných onemocnění zvířat a plnit povinnosti stanovené tímto zákonem nebo na jeho základě k zdolávání těchto nálezů nebo jiných onemocnění zvířat, rovněž musí poskytnout nezbytnou součinnost a pomoc k tomu, aby mohlo být řádně provedeno nařizené vyšetření zvířete, odběr vzorků, ochranné očkování nebo jiný odborný veterinární úkon, například fixace zvířete, předvedení zvířete v zájmovém chovu. Pro zdraví zvířat je důležité, že chovatel je povinen podávat

zvířatům léčivé přípravky, jejichž výdej je vázán na předpis veterinárního lékaře, jen se souhlasem veterinárního lékaře a podle jeho pokynů. V zájmu ochrany zdraví lidí je chovatel povinen zajistit, aby bylo neprodleně a v rozsahu nezbytně nutném pro vyloučení podezření z onemocnění vzteklinou veterinárně vyšetřeno zvíře, které poranilo člověka nebo s ním přišlo do přímého kontaktu způsobem nebo za okolností, které mohou vyvolávat podezření z onemocnění touto nákazou.

V ustanovení § 40 odst. 4 veterinárního zákona je chovateli umožněno, aby výjimečně sám na vlastním pozemku neškodně odstranil kadáver zvířete v zájmovém chovu, pokud nepochází ze zvířete náležejícího mezi přežvýkavce nebo z prasete, anebo ze zvířete nemocného nebezpečnou nákazou nebo podezřené z této nákazy. Neškodným odstraněním se v tomto případě rozumí spálení anebo zakopání na místě vhodném z hlediska ochrany zdraví lidí a zvířat a ochrany životního prostředí, a to do hloubky nejméně 80 cm s použitím dezinfekčních prostředků. Zákon tedy umožňuje například zakopat psa, kočku nebo fretku na pozemku chovatele, pokud jsou splněny další podmínky, které stanoví.

Hlava V veterinárního zákona upravuje veterinární asanaci. Asanační činností je mimo jiné odchyt toulavých zvířat a jejich umístění do karantény. Ustanovení § 42 veterinárního zákona se zabývá otázkou odchytu toulavých psů a koček. Odchyt toulavých psů nebo koček může provádět osoba, které byla tato činnost povolena příslušným orgánem veterinární správy, nebo fyzická osoba, která absolvovala odborný kurs pro odchyt toulavých zvířat a zacházení s nimi, s úspěchem složila závěrečnou zkoušku před komisí krajské veterinární správy a získala tak osvědčení, jež ji opravňuje k výkonu této činnosti. Odchycené zvíře je vydáno chovateli, který je povinen držet toto zvíře podle pokynů krajské veterinární správy po nezbytnou dobu v karanténě a nahradit náklady vynaložené na odchyt toulavého zvířete a dočasnou péči o ně, nebo je zvíře utraceno, rozhodne-li tak krajská veterinární správa z nálezových nebo diagnostických důvodů, vyžaduje-li to povaha nebezpečné nákazy a okolnosti případu, náklady na utracení zvířete hradí stát.

Prováděcí právní předpis stanoví organizaci, obsah a podmínky odborného kursu pro odchyt toulavých zvířat a zacházení s nimi, jakož i organizaci a obsah závěrečné zkoušky. Tímto předpisem je vyhláška č. 296/2003 Sb., o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné

způsobilosti k výkonu některých odborných veterinárních činností. Odborné kursy pro odchyt toulavých zvířat a zacházení s nimi organizuje Státní veterinární správa ve spolupráci s Veterinární a farmaceutickou univerzitou v Brně a Ústřední komisí pro ochranu zvířat. Odborný kurs se organizuje v rozsahu 30 hodin teoretické výuky a 5 hodin praktického cvičení. Účastník odborného kursu získá základní znalosti anatomie a fyziologie psů a koček, etologie zvířat, onemocnění psů a koček, zejména se zřetelem na onemocnění přenosná ze zvířat na člověka, znalosti techniky odchytu psů a koček, používaných metod a pomůcek, zdravotních rizik a bezpečnosti práce při odchytu psů a koček, regulace populace psů a koček, zásad zřizování, provozu a kontrol útulků pro odchycená a opuštěná zvířata, jakož i právních předpisů, které se vztahují k odchytu toulavých zvířat a zacházení s nimi. Tento kurs je tedy určen nejen pro pracovníky odchyťových služeb, ale také pro pracovníky útulků pro zvířata. Také pracovníci útulků pro zvířata musí být náležitě kvalifikováni a mít potřebné znalosti a zkušenosti k tomu, aby mohli zabezpečit zvířatům takovou péči, která zajistí jejich zdraví a pohodu.

Zákon obsahuje také úpravu orgánů státní správy na úseku veterinární péče. Jsou jimi Státní veterinární správa a krajské veterinární správy, které ukládají pokuty za nesplnění nebo porušení povinností, požadavků nebo podmínek stanovených tímto zákonem a zjišťují nedostatky a jejich příčiny a odpovědné osoby. Projednávají a podle potřeby ukládají závaznými pokyny, jakým způsobem a v jaké lhůtě mají být zjištěné nedostatky odstraněny.

4.3.3 Ochrana zvířat v rámci rybářství

Tento zákon č. 99/2004 Sb. upravuje chov, ochranu a lov ryb, pěstování a lov vodních organismů a ochranu jejich života a životního prostředí, rybníkářství, výkon rybářského práva, vyhlásování, změnu a rušení rybářských revírů a jejich ochranu, výkon státní správy v rybníkářství, vyhlásování, změně a rušení rybářských revírů a při výkonu rybářského práva, evidenci o hospodaření, o dosaženém hospodářském výsledku, o lovu ryby na udici a evidenci o vydání povolenek k lovu v rybníkářství a při výkonu rybářského práva, ustanovení, zánik, pravomoce a odpovědnost rybářské stráže, výkon dozoru nad dodržováním zákona a rozhodnutí vydaných na jeho základě a sankce za neplnění nebo porušení

stanovených povinností, podíl států na úhradě nákladů na opatření přijatých ve veřejném zájmu o ochranu mořských zdrojů.⁵⁶

Zákon vymezuje jednotlivé pojmy jako rybníkářský chov, rybník, rybochovné zařízení, rybářský revír, výkon rybářského práva, uzavřená voda, vodní organismus atd.

V souvislosti s ochranou zvířat je významné ustanovení § 13 zákona č. 99/2004 Sb., který se věnuje lovu. V rybářském revíru se zakazuje používat výbušných, otravných nebo omamných látek, používat bodců jakéhokoliv druhu, lapaček, udic bez prutů, vidlic a rozsošek, jakož i střílet ryby, tlouci ryby chytat je na šňůry, do rukou a do ok. Pro ochranu a zachování jejich rozmnožování je zakázán lov ryb po dobu jejich hájení a lov ryb, které nedosáhly nejmenší lovné míry.

Diskutovanou otázkou byl lov ryb na živou rybičku. K této otázce se vyjádřila na svém 74. zasedání dne 5. 10. 2004 i Ústřední komise na ochranu zvířat. Podle ní byl lov na živou rybku zakázán. Usuzovala z toho, že v zákoně č. 99/2004 Sb. není výslovně lov na živou rybku uveden, neobsahuje tedy povolení k této činnosti. Především vychází z toho, že se jedná o lov na živou rybku, která je použita na háčku udice jako návnada, nikoli jen jako lákadla. V důsledku použití živé rybky jako návnady nabodnuté na háčku udice dochází k jejímu postupnému usmrcování a to se Komise domnívá, že dochází k porušení ustanovení § 4 zákona č. 246/1992 Sb., protože se v případě lovu na živou rybičku jedná o usmrcení zvířete způsobem působícím nepřiměřenou bolest nebo utrpení. Rovněž dochází k omezení pohybu zvířete, takže k usmrcení dochází v důsledku metabolických poruch.⁵⁷ Tento problém vyřešila poslední novela č. 77/2006, která upravila ustanovení § 4 odst. 1 písmeno f, vkládající za slova „je zakázáno používat živých zvířat jako lákadel“ větu „nebo nástrah, aniž by to vyžadoval LOV.“ Tím parlament ukončil spory o legálnost lovu na živou rybičku tím, že ji povolil pro způsoby lovu, které to vyžadují (lov dravců).

Pro zajištění ochrany řádného výkonu rybářského práva a chovu ryb v rybnících je uživatel rybářského revíru povinen a subjekt hospodařící na rybochovném zařízení oprávněn navrhnout rybářskou stráž. Rybářskou stráž na návrh uživatele revíru

⁵⁶ Viz § 1 zákona č. 99/2004 Sb.

⁵⁷ Ústřední komise pro ochranu zvířat: Stanovisko Ústřední komise pro ochranu zvířat k lovu na živou rybičku

ustanovuje úřad obce s rozšířenou působností, příslušný podle místa trvalého bydliště navrhované osoby. Rybářskou stráží může být ustanovena fyzická osoba starší 21 let, splňující podmínky bezúhonnosti, způsobilá k právním úkonům, zdravotně způsobilá pro výkon funkce rybářské stráže, prokázala znalost práv a povinností rybářské stráže podle tohoto zákona a znalost souvisejících právních předpisů a složila před příslušným obecním úřadem obce s rozšířenou působností slib. Rybářská stráž je oprávněna například kontrolovat osoby lovící ryby nebo vodní organizmy, zda jsou k tomuto lovu oprávněné a zda provádí lov řádně a způsobem, který umožňuje zákon, požadovat od osoby lovící ryby nebo vodní organizmy prokázání její totožnosti, předložení platného rybářského lístku a platné povolenky k lovu, zadržet povolenku k lovu osobě, která se dopustila porušení povinností stanovené tímto zákonem atd. Stráž je naopak povinna nosit služební odznak na viditelném místě a prokazovat se průkazem rybářské stráže.

Dalšími orgány vykonávající státní správu rybářství jsou obecní úřad s rozšířenou působností, městská část hlavního města Prahy určená statutem hlavního města Prahy, kraje v přenesené působnosti, Ministerstvo životního prostředí, správy národních parků, Ministerstvo obrany a celní orgány.

4.3.4 Ochrana zvířat v rámci myslivosti

Tento zákon upravuje chov a zachování druhů zvěře volně žijících na území České republiky, výjimečné držení zvěře v zajetí, dovoz a vývoz živé zvěře, dovoz a vypouštění živočichů, kteří zatím nežijí na území České republiky, tvorbu a využití honiteb, postavení a právní poměry honebního společenstva, ochranu myslivosti, užívání honebních pozemků a zlepšování životních podmínek zvěře, regulaci stavů zvěře, provádění lovu zvěře, včetně lovu zvěře na nehonebních pozemcích, provádění lovu živočichů, kteří nejsou zvěří, náhradu škody způsobené zvěří a při provozování myslivosti, jakož i náhradu škody způsobené na zvěří a na mysliveckých zařízeních, kontrolu ulovené zvěře, výkon státní správy myslivosti, dozoru a sankce za neplnění nebo porušení povinností, státní podporu udržení historické a kulturní úrovně a tradic české myslivosti.⁵⁸

---

⁵⁸ Viz § 1 zákona č. 449/2001 Sb.

Zákon vymezuje pojmy jako myslivost, zvěř, druhy zvěře, které nelze lovit podle mezinárodních smluv a druhy zvěře, kterou lze obhospodařovat lovem, honební a nehonební pozemky, bažantnici apod.

Část druhá zákona č. 449/2001 Sb. je pak věnována zušlechťování zvěře, kam patří zásady chovu, omezování směřující k zachování druhu zvěře, zákazy stanovené k zachování druhů zvěře, chovatelské přehlídky či chov zvěře v zajetí.

Z hlediska ochrany zvířat je významná část třetí, která se zabývá ochranou myslivosti a zlepšováním životních podmínek zvěře. Ochranou myslivosti se rozumí ochrana zvěře před nepříznivými vlivy prostředí, před nakažlivými nemocemi, před škodlivými zásahy lidí a před volně pobíhajícími domácími zvířaty, ochrana životních podmínek zvěře, zajištění klidu v honitbě a ochrana mysliveckých zařízení. Každý, kdo vstupuje do přírody, si musí počínat tak, aby nedocházelo ke zbytečnému ohrožování nebo zraňování zvěře a k poškozování jejich životních podmínek. Zákonem je zakázáno plašit zvěř jakýmkoliv způsobem, s výjimkou opatření k zabránění škodám působeným zvěří a dovoleným způsobů lovu, rušit zvěř při hnízdění a kladení mláďat a provádět další činnosti záporně působící na život zvěře jako volně žijících živočichů, pokud nejde o činnosti při obhospodařování pozemků nebo o činnosti při návštěvách honiteb jako součástí krajiny. Rovněž je zakázáno poškozovat nebo ničit slaniska, napajedla, zařízení pro příkrmování, pozorování a lov zvěře a další myslivecká zařízení. K jejich vybudování a umístění je nutný předchozí souhlas vlastníka honebního pozemku. Nedá-li žádný z vlastníků honebních pozemků v honitbě tento souhlas, rozhodne o umístění slaniska, napajedla nebo zařízení pro příkrmování zvěře orgán státní správy myslivosti.

Tento zákon obsahuje odchylku týkající se povinnosti vlastníků domácích a hospodářských zvířat a vlastníků pozemků. Je zde uveden zákaz vlastníkům domácích zvířat, včetně zvířat ze zájmových chovů a zvířat z farmových chovů, nechat je volně pobíhat v honitbě mimo vliv svého majitele nebo vedoucího. V případě nedodržení této povinnosti má myslivecká stráž právo tato zvířata usmrtit, jsou-li ve vzdálenosti větší než 200 m od nejbližší nemovitosti sloužící k bydlení nebo pronásledují zvěř (již pojednáno výše).

K oblasti ochrany zvířat se dále váže ustanovení § 45 zákona 449/2001 Sb., o zakázaných způsobech lovu, mezi které patří lovit zvěř do ok, na lep, do želez, do jestřábích košů, tluček a nášlapných pastí a pomocí háčeků, chytat ondatry do vrší, lovit je způsobem, jímž se zbytečně trýzní, trávit zvěř jedem nebo ji usmrcovat plynem apod. Nad tím, zda je dodržen způsob lovu dohlíží myslivecká stráž.

Myslivecká stráž je oprávněna požadovat od osob, které jsou v honitbě se střelnou zbraní nebo jinou loveckou výzbrojí, předložení zbrojního průkazu, průkazu zbraně, loveckého lístku, povolenky k lovu a tvrzení o povinném pojištění, popřípadě jiného průkazu, jímž lze prokázat jméno, příjmení, datum narození a místo trvalého nebo přechodného pobytu, zadržet osobu, kterou přistihne v honitbě při neoprávněném lovu nebo při jiné činnosti tímto zákonem zakázané, nebo osobu, kterou přistihne v honitbě se zakázanou loveckou výzbrojí anebo se střelnou zbraní, pokud nejde o osobu oprávněnou podle zvláštních právních předpisů držet střelnou zbraň i na honebních pozemcích, a neprodleně přivolat orgán Policie České republiky.

V oblasti myslivosti jsou ústřední orgány státní správy Ministerstvo zemědělství, s výjimkou národních parků a na území národních parků je jím Ministerstvo životního prostředí. Na území krajů je orgánem státní správy myslivosti krajský úřad v přenesené působnosti a na území hlavního města Prahy je jím Magistrát hlavního města Prahy. A nakonec na území obcí je jím obecní úřad obce s rozšířenou působností. Tyto orgány provádějí i dozor v myslivosti, jejichž působnost je vymezena zákonem.

4.3.5 Ochrana zvířat v rámci šlechtění, plemenitby a evidenci hospodářských zvířat

Tento zákon upravuje šlechtění a plemenitbu skotu, koní, prasat, ovcí, koz, drůbeže, běžců, plemenných ryb a včel, označování zvěře ve farmovém chovu a vyjmenovaných hospodářských zvířat, s výjimkou drůbeže, plemenných ryb a včel, evidenci zvěře ve farmovém chovu a vyjmenovaných hospodářských zvířat,⁵⁹ nevztahuje se na výzkumnou a vývojovou činnost v oblasti šlechtění a plemenitby vyjmenovaných hospodářských zvířat.

⁵⁹ Viz § 1 odst. 1 zákona č. 154/2000 Sb.

Účelem tohoto zákona je stanovit pravidla a podmínky pro šlechtění a plemenitbu vyjmenovaných hospodářských zvířat chovaných na území České republiky tak, v souladu s mezinárodními standardy a závazky a zárukou objektivního zjišťování a hodnocení pro potřeby chovatelů, aby tato činnost byla, za podpory ze státních prostředků, nástrojem ke zvyšování genetické hodnoty a výkonnosti vyjmenovaných hospodářských zvířat, jejich cílevědomého rozmnožování a zachování genetické rozmanitosti, aby napomáhala zlepšování hospodárnosti a konkurenční schopnosti živočišné výroby a jakosti surovin a potravin živočišného původu. Stanoví pravidla a podmínky pro označování zvířete ve farmovém chovu a vyjmenovaných hospodářských zvířat s výjimkou drůbeže plemenných ryb a včel tak, aby napomáhala, za podpory ze státních prostředků, k evidenci přemísťování zvířete ve farmovém chovu jako předpokladu pro zlepšování zdraví, organizování a provádění preventivních veterinárních akcí.

V zákoně jsou vymezena pravidla, jakým způsobem se postupuje v šlechtitelské činnosti a plemenářství, kdo vůbec tuto činnost může provádět, že jednotlivá plemena se zapisují do plemenných knih (s výjimkou drůbeže, plemenných ryb a včel). O zvířatech se vede plemenářská evidence, jako údaje o původu, výkonnosti a reprodukci plemenných zvířat, ověřuje a osvědčuje se jejich původ a stanovuje se genetický typ plemenných zvířat. Každé jednotlivé zvíře musí být označeno a evidováno. Chovatelé jsou povinni provádět záznamy o pohlaví, identifikačních číslech, počtech, přemísťování a změnách zvířat a tyto záznamy skladovat nejméně po dobu 3 let.

Dozor nad touto činností provádí Česká plemenářská inspekce jako orgán státní správy, která je podřízená ministerstvu. V jejím čele je ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr zemědělství. Inspekce kontroluje dodržování povinností stanovené v tomto zákoně a zjišťuje příčiny nedostatků a osoby za ně odpovědné a ukládá opatření k odstranění těchto příčin. V případě pochybení, může inspekce uložit pokutu až do výše 50 000 Kč fyzické osobě, která není podnikatelem a právnické osobě nebo fyzické osobě, která je podnikatelem až do výše 600 000 Kč.

4.3.6 Ochrana zvířat v rámci právní úpravy krmiv

Tento zákon stanoví požadavky pro výrobu, dovoz, používání, balení, označování, dopravu a uvádění do oběhu krmiv, doplňkových látek a premixů, jakož i

pravomoc a působnost orgánů odborného dozoru nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem, včetně oprávnění ukládat sankce⁶⁰. Nevztahuje se na krmiva, doplňkové látky a premixy, které jsou určeny pro vývoz a jsou nezávadné, na veterinární přípravky a léčiva.

Zákon vymezuje jednotlivé pojmy jako krmivo, krmná surovina, kompletní krmivo, denní krmná dávka, doplňkové krmivo apod.

Při výrobě, uvádění do oběhu a používání krmiv, doplňkových látek a premixů musí být dodržen obsah a stanovený účel užití doplňkových látek a určitých proteinových krmiv a obsah a limity nežádoucích látek, aby nedocházelo k poškození zdraví zvířat a aby byla zajištěna zdravotní nezávadnost a nebyla negativně ovlivněna jakost živočišných produktů určených pro lidskou výživu, nesmějí být používána nepovolená určitá proteinová krmiva, nebo nepovolené doplňkové látky, které neodpovídají podmínkám jejich povolení, a premixy nebo krmiva, které takové látky obsahují. Zákon dále vymezuje, které látky nesmějí být používány do krmiv a které naopak ano. Krmiva, krmné suroviny a všechny ostatní látky a produkty, doplňkové látky a premixy nesmějí být uvedeny do oběhu a nesmějí být použity ke krmení hospodářských zvířat, pokud nejsou podle příslušného nařízení bezpečné. Krmné produkty ze třetích zemí smějí být uváděny do oběhu a smějí být používány, pouze jsou-li zdravé, nefalšované a v obchodovatelné jakosti, a tak při správném užití nepředstavují žádné nebezpečí pro zdraví zvířat, lidí a životní prostředí, nebo nemají-li nežádoucí vliv na živočišnou produkci.

Výrobce, dovozce a dodavatel krmiv, doplňkových látek a premixů je povinen vést přesnou evidenci o jejich výrobě, dovozu, příjmu a výdeji. Evidence musí obsahovat druh a množství vyrobených, dovezených a dodaných nebo skladovaných doplňkových látek a datum jeho výroby. Výrobci krmiv musí mít odbornou způsobilost, kterou se prokazují osvědčením a všichni výrobci, dovozci, dodavatelé i distributoři krmiv musí být registrováni.

Zákon dále upravuje, jakým způsobem mají být tyto látky baleny, označovány, skladovány a přepravovány.

---

⁶⁰ Viz § 1 odst. 1 zákona č. 91/1996 Sb.

Nad tím, zda jsou krmiva, doplňkové látky a premixy v souladu se zákonem dohlíží ústav, jehož zaměstnanci jsou odborně způsobilí. Dozoruje výrobní provoz, zařízení i prostory určené ke skladování a přepravě, zajišťuje odběr vzorků a hodnotí jejich jakost. Zaměstnanci ústavu mohou při zjištění závad ve výrobě, jakosti, balení, označování, přepravě, uvádění do oběhu a při užití krmiv, doplňkových látek a premixů uložit způsob a lhůtu k odstranění závad a zejména uložit nezbytná opatření včetně uvedení do požadovaného stavu. Ústav při nebezpečí vzniku rizika z krmného produktu, který nemůže být považován za bezpečný nebo nezávadný, využívá systém rychlého varování, který zahrnuje oblasti výroby, užití, uvádění do oběhu a dovoz krmných produktů. Ústav je pro tyto oblasti kontaktním místem, přičemž pro tento účel zpracovává pohotovostní operační plány, v nichž stanoví opatření pro případ zjištění, že krmný produkt určený k výživě zvířat není bezpečný a představuje riziko pro zdraví zvířat, lidí nebo životní prostředí, určí pravomoci, odpovědnost a způsoby předávání informací v rámci ústavu. Výskyt krmného produktu, který není považován za bezpečný, je ústav povinen oznámit neprodleně Národnímu kontaktnímu místu, pak Ministerstvo oznámí Komisi a ostatním členským státům Evropské unie výskyt krmného produktu, u kterého bylo potvrzeno, že není bezpečný, a současně sdělí opatření, které přijalo, aby nedošlo k ohrožení zdraví zvířat, lidí a životního prostředí. Podnikatelům, kteří nespĺňují požadavky stanovené zákonem mohou dostat pokutu až do výše 750 000 Kč.

4.3.7 Ochrana zvířat v rámci právní úpravy obchodování s ohroženými druhy

CITES je oficiální zkratka pro mezinárodní úmluvu o mezinárodním obchodu s volně žijícími ohroženými druhy rostlin a živočichů. Jak je již výše uvedeno, jejím cílem je dostat pod kontrolu obchod s velmi ohroženými zvířaty, rostlinami a s jejich částmi. Mezinárodní obchod s ohroženými druhy fauny a flóry a jejich částí je druhou největší příčinou vymírání stále většího počtu druhů hned za ničením jejich původních stanovišť. Jedním z dalších důvodů, proč byla tato úmluva sepsána a podepsána 169 státy světa je i to, že se v nelegálním obchodu s těmito tvory vyskytují brutální způsoby odchytů a zabíjení. Velké části jsou tato zvířata přepravována v nevyhovujících podmínkách. Lidé, kteří takto obchodují, si přijdou

díky vzácnosti těchto druhů na ohromné peníze. Odhaduje se, že s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami si obchodníci přijdou až na 15 mil USD⁶¹.

Největší množství zvířat a rostlin se vyváží z Afriky, jižní Ameriky a Asie, kde žije největší množství těchto druhů. Končí většinou v Asii a Japonsku, zde se jejich části používají na výrobu tradičních léčiv. Ne výjimečně se dostanou tato zvířata do severní Ameriky či Evropy. K nám se v poslední době dostává čím dál větší množství ptáků a akvarijních rybek. Předmětem ochrany CITES je v současné době asi 2000 druhů zvířat a asi 35 000 druhů rostlin. Podle stupně ohrožení své existence v přírodě jsou rozděleny do tří kategorií.

Orgány CITES v České republice jsou Ministerstvo životního prostředí, krajské úřady, správy ochráněných krajinných oblastí a národních parků, orgány rostlinolékařské péče. Orgány rostlinolékařské péče vydávají osvědčení pro uměle vypěstované rostliny použitelná místo vývozních povolení. Dále Česká inspekce životního prostředí, oddělení ochrany přírody - kontrolní orgán, která dohlíží nad dodržováním právních předpisů souvisejících s legislativou CITES a nakonec Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, oddělení mezinárodních úmluv.

Úmluva CITES je v legislativě Evropských společenství zakotvena několika právními předpisy (viz výše), které jsou závazné pro všechny členské státy Evropské unie a jsou nadřazené národním zákonům. Od 1. května 2004 platí v České republice zákon č. 100/2004 Sb., který nahradil zákon č. 16/1997 Sb. K zákonu byla vydána prováděcí vyhláška č. 227/2004 Sb., upravující povinnou registraci exemplářů CITES. Exemplářem je jakýkoliv živý nebo neživý jedinec živočicha či rostliny, nebo jeho část či výrobek z něj, patřící do druhu uvedené v přílohách A – D nařízení č. 338/97/ES ve znění pozdějších změn a doplňků. Dovozece či vývozce ohroženého druhu musí požádat ministerstvo o povolení této transakce. To znamená, že zvíře ve zverimexu musí být řádně označeno a prodávající má povinnost kupujícímu předat potvrzení od ministerstva, že toto zvíře je registrováno. Nový vlastník má povinnost do 15 dnů oznámit registračnímu úřadu nákup tohoto jedince.

V Evropské unii je zakázáno komerční využívání exemplářů druhů z přílohy A, zde jsou exempláře, kteří jsou přímo ohroženi vyhubením. Komerční využívání je

⁶¹ www.envy.cz/www.laws/cites2nsf

definováno jako nakupování, nabízení ke koupi, nabývání pro obchodní účely, veřejné vystavování pro obchodní účely, využívání pro obchodní zisk a prodej, držení za účelem prodeje, nabízení k prodeji nebo převážení za účelem prodeje. Prodejem je míněna jakákoliv forma prodeje a rovněž i pronajmutí, směna nebo výměna. V souladu s požadavky jiných právních předpisů Společenství o ochraně volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin může být ze zákazů udělena případ od případu výjimka ve formě příslušného potvrzení vydaného výkonným orgánem členského státu, ve kterém se exempláře nacházejí pokud byly dané exempláře získány ve Společenství nebo do něho dovezeny dříve, než se ustanovení týkající se druhů zařazených do přílohy A stala pro dané exempláře použitelnými, nebo se jedná o exempláře získané před více než 50 lety, nebo byly exempláře dovezeny do Společenství v souladu s ustanoveními tohoto nařízení a mají být používány k účelům, které neohrožují přežití dotyčných druhů, nebo se jedná o exempláře živočišných druhů narozené a odchované v zajetí nebo uměle vypěstované exempláře rostlinných druhů, případně pokud jde o části nebo odvozeniny takových exemplářů, nebo jsou dané exempláře za výjimečných okolností potřebné pro pokrok vědeckého poznání nebo k nezbytným biomedicínským účelům podle směrnice Rady 86/609/EHS, kdy se ukáže, že daný druh je jediným vhodným druhem pro takové účely, a kdy nejsou k dispozici žádné exempláře daného druhu, které se narodily a byly odchovány v zajetí, nebo jsou dané exempláře určeny k chovatelským nebo pěstitelským účelům, které přinesou užitek pro zachování dotyčných druhů, nebo jsou dané exempláře určeny k výzkumným nebo vzdělávacím účelům zaměřeným na ochranu nebo zachování daných druhů, nebo dané exempláře pocházejí z některého členského státu a byly získány z volné přírody v souladu s platnými právními předpisy tohoto členského státu. Jakékoli takové odchylky musí být v souladu s požadavky jiných právních předpisů Společenství o ochraně volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Tyto zákazy, s výjimkou případů, kdy lze příslušnému orgánu dotyčného členského státu přesvědčivě prokázat, že takové exempláře byly získány, a pokud pocházejí z území mimo Společenství, že byly do něho dovezeny v souladu s požadavky

platných právních předpisů o ochraně volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, se vztahují také na exempláře druhů zařazených do přílohy B⁶².

Dovoz exemplářů druhů zařazených do přílohy A do Společenství je možný pouze poté, co byly provedeny potřebné kontroly a na hraničním celním úřadě v místě dovozu bylo předloženo dovozní povolení vydané výkonným orgánem cílového členského státu. Dovozní povolení smí být vydáno pouze v souladu se zavedenými omezeními a po splnění daných podmínek⁶³. Vývoz nebo zpětný vývoj exemplářů druhů zařazených do přílohy A ze Společenství je možný pouze poté, co byly provedeny potřebné kontroly a na celním úřadě, kde se vyřizují vývozní formalities, bylo předloženo vývozní povolení nebo potvrzení o zpětném vývozu vydané výkonným orgánem členského státu, ve kterém se exempláře nacházejí⁶⁴.

V případě exempláře druhu zařazeného do přílohy A je k jakémukoli přemístění v rámci Společenství z místa uvedeného v příslušném dovozním povolení nebo jakémkoli potvrzení vydaném v souladu s tímto zařízením potřeba předběžné povolení výkonného orgánu členského státu, v němž se exemplář nachází. V jiných případech přemístění musí být osoba zodpovědná za přemístění exempláře schopna, pokud je třeba, předložit doklad o legálním původu exempláře. Takové udělení lze dát pouze v případě, že příslušný vědecký orgán dojde k přesvědčení, že zamýšlené ubytování pro živý exemplář na místě určení je odpovídajícím způsobem vybavené, aby umožňovalo řádnou ochranu a péči a musí být podloženo vydáním potvrzení. Žádný takový souhlas se však nevyžaduje, jestliže nějaké živé zvíře musí být přemístěno za účelem neodkladného veterinárního zákroku a následně je vráceno přímo zpět na povolené místo určení⁶⁵.

S ohledem na nařízení č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, regulováním obchodu s nimi, přijala Komise dne 4. května 2006 nařízení č. 865/2006 o prováděcích pravidlech k tomuto nařízení. Cílem tohoto nařízení je přijmout taková ustanovení, která zajistí plný soulad s ustanovení Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy. Stanoví podrobná pravidla týkající se podmínek a kritérií pro nakládání

⁶² Viz čl. 8 Nařízení Rady č. 338/1997

⁶³ Viz čl. 4 Nařízení Rady č. 338/1997

⁶⁴ Viz čl. 5 Nařízení Rady č. 338/1997

⁶⁵ Viz čl. 9 Nařízení Rady č. 338/1997

s exempláři živočišných druhů, které se narodily, a byly odchovány v zajetí, zavádí postupy označování určitých exemplářů druhů za účelem usnadnění jejich identifikace a zajištění provádění příslušných ustanovení podle nařízení č. 338/97.

5 Závěr

Cílem mé práce bylo komplexní pojednání o právních předpisech v oblasti ochrany zvířat proti týrání. Nejdříve jsem se věnovala ochraně zvířat podle mezinárodního práva. V rámci mezinárodního práva bylo Radou Evropy přijato pět dohod a několik doporučení, zabývající se problematikou hospodářských zvířat, porážením zvířat, přepravou zvířat, zvířaty v zájmových chovech a pokusnými zvířaty. Jedná se především o aktivity států ekonomicky vyspělého Severu, především v Evropě. Aby tyto dohody mohly být platné v jednotlivých státech, je potřeba jejich ratifikace. Tyto dohody jsou otevřené k podpisu členskými státy i mezinárodními organizacím. Dodržování těchto dohod je ale problematické kontrolovat a vymáhání závazků je také téměř nulové. Ale myslím si, že tyto dohody jsou základem pro vznik nařízení, směrnic a doporučení podle komunitárního práva.

Ve druhé části mé práce se věnuji komunitárnímu právu, kde směrnice, nařízení i doporučení se zabývají shodnými tématy jako v mezinárodním právu, tj. hospodářská zvířata, porázení zvířat, přeprava zvířat i pokusná zvířata. Všimla jsem si, že častější formou předpisů v oblasti ochrany zvířat jsou směrnice, kde je ponechána vůle státu, jakou formou přijme obsah směrnice do svého právního řádu. V poslední době jsou ale často směrnice nahrazovány nařízeními, protože s harmonizací směrnic do vnitrostátních předpisů se státy setkaly s mnoha problémy. Příkladem může být nahrazení směrnice č. 91/628/EHS nařízením č. 1/2005 o ochraně zvířat během transportu a s ním souvisejících způsobech nakládání. Právní úprava v oblasti ochrany zvířat proti týrání se v Evropské unii stále vyvíjí a dochází k jejímu zdokonalování, je zde snaha o eliminaci utrpení a strádání zvířat. Velká pozornost je věnována pokusným zvířatům, kterých stále ještě zbytečně moc trpí a umírá. Sice dochází k velkým posunům, například dne 15. ledna 2003, kdy Evropský parlament schválil 7. pozměňovací návrh směrnice o kosmetice zakazující testování kosmetických výrobků a jejich složek na zvířatech, která má vstoupit v platnost v roce 2009. Bohužel, velké kosmetické firmy, které mají vysoké obraty, budou mít výjimku znamenající odklad zákazu těchto testů o

10 let. Tyto výjimky si myslím by povolovány být neměly a Evropský parlament by se neměl nechat negativně ovlivňovat velkými firmami, které nemají zájem o pohodu zvířat, ale o co nejvyšší obraty v jejich firmách a pohoda zvířat je zde až na druhém místě. Domnívám se, že nebyť kosmetického průmyslu a jeho vlivu na Evropský parlament, evropská úprava pokusných zvířat by byla mnohem přísnější. Poslední novinku, kterou jsem zaznamenala v oblasti ochrany pokusných zvířat, je schválení Nařízení č. 1907/2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek a o zřízení Evropské agentury pro chemické látky, pro které se vžila zkratka REACH (registrace, evaluace a autorizace chemických látek) dne 18. prosince 2006, které má nabýt účinnosti dne 1. června 2007. REACH se zabývá hlavně chemickými látkami, ale i chemické látky jsou často testované na zvířatech, proto již v úvodu nařízení uvádí, že toto nařízení nesmí být v rozporu se směrnicí č. 86/609/EHS, týkající se ochrany zvířat používaných k pokusným a jiným vědeckým účelům, a že zkoušky na obratlovcích je třeba omezovat a nahrazovat je alternativními metodami, dále říká, že pokusy na obratlovcích by měly být až poslední možností, nelze-li použít jiného pokusu a osoby provádějící pokusy si musí výsledky zkoušek sdělovat, aby se předcházelo zdvojování a zbytečného utrpení zvířat. mm

Dalším významným posunem v komunitárním právu je šestý akční plán, který je jako první akční plán právně závazný a obsahuje plány do roku 2010, kterých je potřeba dosáhnout. Za velice důležité v akčním plánu považuji větší angažovanost a informovanost majitelů a ošetřovatelů zvířat i široké veřejnosti o současných normách týkajících se dobrých životních podmínek a ochrany zvířat a aby si i oni uvědomovali svou úlohu při podporování dobrých životních podmínek a ochrany zvířat.

Já se nejvíce zaměřila na právní úpravu v České republice, protože si myslím, že pro potřebu běžného občana je nejdůležitější a má jí nejblíže. Na druhou stranu Česká republika je členem Evropské unie, takže směrnice a nařízení EU jsou též pro ČR závazné. Právní úprava v České republice se člení na oblast přímé úpravy, která vymezuje, zakazuje a postihuje činnosti považované za týrání zvířat, a na oblast nepřímé úpravy, která upravuje zacházení se zvířaty a ochranu jejich pohody u
l

a zdraví. Jedná se o předpisy, jejichž cílem primárně není ochrana zvířat proti týrání, ale které svým obsahem přesto k ochraně zvířat přispívají.

Nejdůležitějším zákonem je zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, který byl naposledy novelizován zákonem č. 77/2006 Sb. Podle mě nejrozsáhlejší novela nabyla ale účinnosti dne 1. března 2004, která byla provedena pod zákonem č. 77/2004 Sb. Tato novela přinesla řadu obsahových i formulačních změn, které se dotýkají oblasti ochrany zvířat v zájmových chovech i řady dalších oblastí ochrany zvířat. Cílem těchto změn bylo především uvést zákon na ochranu zvířat proti týrání do souladu s právem Evropských společenství. Bylo třeba zapracovat do zákona směrnice ES a mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána a které se týkají oblasti ochrany zvířat proti týrání.

Všimla jsem si, že poslední novela č. 77/2006 Sb. například upravila tolik diskutované téma „lov na živou rybičku“. K tomuto tématu se vyjadřovala i Ústřední komise na ochranu zvířat proti týrání v roce 2004, která říkala, že lov na živou rybičku, která je nabodnutá na háčku, je považovaný za týrání zvířat. Touto novelou z roku 2006, která upravila ustanovení § 4 odst. 1 písmeno f, vkládající za slova „je zakázáno používat živých zvířat jako lákadél“ větu „nebo nástrah, aniž by to vyžadoval LOV,“ se diskuze uzavřela. Tím se tedy stal výklad jednoznačný. Lov na živou rybičku je možný, zákon to dovoluje. Na druhou stranu se nedomnívám, že je to příliš etické.

Zákon na ochranu zvířat proti týrání se ve svých kapitolách věnuje týraným zvířatům, toulavým a opuštěným zvířatům, pokusným zvířatům, zvířatům v zájmovém chovu a volně žijícím zvířatům.

V zákoně na ochranu zvířat proti týrání je definováno, co je považováno za týrání zvířat. Tohoto jednání je potřeba se vyvarovat. V případě týrání zvířat, jsou zvířata chráněna nejen tímto zákonem, ale i trestním zákonem, konkrétně ustanovením § 203 trestního zákona, nazvaný Týrání zvířat. Za nedostatečné považuji formu zavinění, protože otázkou u tohoto trestného činu je, zda byl čin spáchán úmyslně či z nedbalosti. Touto problematikou se zabýval i Nejvyšší soud, který zamítl stížnost na porušení zákona podanou ministrem spravedlnosti právě z důvodu, že u daného trestného činu nebylo prokázáno úmyslné zavinění⁶⁶. Ustanovení § 203

⁶⁶ Viz dříve v kapitole „týrání zvířat“

trestního zákona je založeno na úmyslném zavinění. To znamená, že utýrání zvířete z nedbalosti nemůže být trestným činem, ale pouze přestupkem. Přestupky totiž upravuje zákon na ochranu zvířat proti týrání a ten postihuje zavinění úmyslné i z nedbalosti. Vyplývá to z jeho ustanovení § 1, dle kterého je třeba chránit zvířata, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrcením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem. V současnosti zůstává řada případů, kdy uhynula zvířata v důsledku jednání člověka, trestněprávně nepostižena. Příkladem může být situace, kdy je zvíře ponecháno ve velmi teplém počasí v autě a v důsledku horka a přehřátí uhynie (na toto také upozornila Ústřední komise na ochranu zvířat, aby lidé nenechávali zvířata ve vedru v autech). Ústřední komise na ochranu zvířat se k otázkám týrání zvířat vyjádřila několikrát. Její stanoviska sice nejsou právně závazná, ale vyjadřují odborný názor, na který je brán zřetel.

Toulavým a opuštěným zvířatům se věnuji v další podkapitole. Překvapující pro mě bylo, že na zvířata je ještě stále pohlíženo jako na věci a v případě ztráty či zatoulání zvířete se postupuje podle ustanovení § 135 občanského zákoníku. Neříkám, že postup podle tohoto ustanovení je nějak špatný, ale přece jen zvířata jsou živé bytosti a nepřipadá mi příliš správné na ně nahlížet jako na věci. V případě zatoulaných zvířat je dále zvláštní ustanovení v zákoně č. 449/2001 Sb., o myslivosti, který dovoluje usmrcovat toulavá zvířata mysliveckou stráží či mysliveckým hospodářem, která jsou mimo vliv svého vedoucího ve vzdálenosti větší než 200 m od nejbližší nemovitosti.

O problematice pokusných zvířat se domnívám, že jim je v České republice poskytnuta stejná ochrana jako v celé EU. V zákoně na ochranu zvířat proti týrání je uvedeno, že by mělo docházet k nahrazení pokusů na živých zvířatech alternativními metodami, snížením počtu využívaných zvířat a zdokonalení metod pokusů. I v naší legislativě je znám slogan „tří R“ (refinement, reduction, replacement). Přesto v roce 2006 bylo k pokusům celkem použito 391 779 zvířat, a to je podle mého názoru stále mnoho.

V čem si myslím, že ochrana zvířat pokulhává, je dozor nad dodržování^M pohody zvířat. Sice máme mnoho předpisů, které stanoví podmínky, jak zvířata mají být přepravována, jak mají být ošetřována, jak ustájena, ale myslím, že se uskutečňuje

málo dozorových akcí. Bohužel něco jiného jsou podmínky napsané na papíře a něco jiného je praxe. Podle mého názoru i díky „otevření hranic“ je kontrola tranzitujících zásilek se živými zvířaty, a to i přes dobrou spolupráci s Policií ČR, problematická. Další rezervy vidím v poskytování odborných informací chovatelům i veřejnosti. Nedostatek publikací o ochraně zvířat na českém trhu je tím jen důkazem. Stále se opakující situací, která vyplývá z hodnocených výsledků Státní veterinární správy České republiky v informačním bulletinu č. 4/2006 je, že relativně vysoký podíl nedostatků je zjišťován v zájmových chovech, tedy v chovech, kde člověk chová zvířata pro svou zálibu. Jistý příslib na zlepšení situace by mohly přinést granty vypisované k této problematice pro nevládní instituce a občanská sdružení (významným přínosem je vznik vzdělávacího Institutu Nadace na ochranu zvířat), které by mohly přispět k pohodě zvířat např. lepší osvětou.

Seznam použité literatury:

- Damohorský M. a kol.: Právo životního prostředí, 1. vydání, C. H. Beck Praha 2003
- Dousek J., Valcl O., Novák J., Spurná J., Večerek V., Novák P., Baranyiová E: Program ochrany zvířat - situace v roce 2005, Státní veterinární správa České republiky, Informační bulletin č. 4/2006
- Jílek F.: Zákon o ochraně zvířat proti týrání a jeho uplatnění v zemědělské praxi, Institut výchovy a vzdělávání MZE v Praze, 1999
- Knapp V., Knappová M., Švestka J., Dvořák J., Eliáš K., Havel B., Kanda A., Macková A., Mikeš J., Plívá S., Salač J.: Občanské právo hmotné, svazek I., ASPI Publishing, s. r. o., 2002
- Spurná J., Dousek J.: Zájmové chovy a ochrana zvířat, LexisNexis CZ s. r. o., nakladatel řady ORAC, 2004
- Stejskal V.: Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost, Linde Praha, 2006
- Večerek V.: Ochrana zvířat v právních předpisech EU, Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, 2000
- Večerek V.: Ochrana zvířat, Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, 2001
- Ústřední komise pro ochranu zvířat: Stanovisko Ústřední komise pro ochranu zvířat k používání obojků s elektrickým výbojem, ostatných obojků a stahovacích obojků bez mechanického omezení úplného zatažení smyčky u psů, květen 2005
- Ústřední komise pro ochranu zvířat: Výzva Ústřední komise pro ochranu zvířat týkající se propagace týrání zvířat, říjen 2005
- Ústřední komise pro ochranu zvířat: Stanovisko Ústřední komise pro ochranu zvířat k problematice kupírování uší psů, jejich účasti na veřejných vystoupeních a svodech, a k propagaci týrání zvířat, duben 2004

- Ústřední komise pro ochranu zvířat: Utrpení zvířat v horku, říjen 2005
- Ústřední komise pro ochranu zvířat: Propagace týrání zvířat – reklama na akci Americké rodeo, říjen 2006
- Ústřední komise pro ochranu zvířat: Stanovisko Ústřední komise pro ochranu zvířat k úniku některých druhů zvířat, květen 2005
- Ústřední komise pro ochranu zvířat: Stanovisko Rady Ústřední komise pro ochranu zvířat k problematice čipování malých plemen psů, březen 2006
- Ústřední komise pro ochranu zvířat: Stanovisko Ústřední komise pro ochranu zvířat k lovu na živou rybičku, říjen 2004
- Ústřední komise pro ochranu zvířat: Výzva Ústřední komise pro ochranu zvířat k povinnosti platit poplatek ze psů soukromými útulky pro psy, listopad 2003

Internetové stránky:

www.cenia.cz

www.integrace.cz

www.mze.cz

www.priroda.cz

www.profipravo.cz

www.spolecnostprozvirata.cz

www.svsr.cz